Kohtulahendite kogumik

ÜLDKOHTU OTSUS (neljas koda)

9. detsember 2015*

Riigiabi — Kaevandussektor — Kreeka ametivõimude poolt kaevandusettevõtjale Ellinikos Chrysos antud toetus — Leping kaevanduse võõrandamiseks turuväärtusest madalama hinnaga ning selle tehingu maksudest vabastamine — Otsus, millega abimeetmed tunnistatakse õigusvastasteks ning kohustatakse vastavad summad tagasi nõudma — Mõiste „eelis” — Eraõigusliku investori kriteerium

Kohtuasjades T-233/11 ja T-262/11,

Kreeka Vabariik, esindajad: P. Mylonopoulos, V. Asimakopoulos, G. Kanellopoulos ja A. Iosifidou,

hageja kohtuasjas T-233/11,

Ellinikos Chrysos AE Metalleion kai Viomichanias Chrysou, asukoht Kifissia (Kreeka), esindajad: advokaadid K. Adamantopoulos, E. Petritsi, E. Trova ja P. Skouris, hiljem advokaadid K. Adamantopoulos, E. Trova, P. Skouris ja E. Roussou,

hageja kohtuasjas T-262/11,

versus

Euroopa Komisjon, esindajad: É. Gippini Fournier ja D. Triantafyllou,

kostja,

mille ese on nõue tühistada komisjoni 23. veebruari 2011. aasta otsus 2011/452/EL riigiabi C 48/08 (ex NN 61/08) kohta, mida Kreeka andis ettevõtjale Ellinikos Chrysos SA (ELT L 193, lk 27),

ÜLDKOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president M. Prek, kohtunikud I. Labucka ja V. Kreuschitz (ettekandja),

kohtusekretär: ametnik S. Spyropoulos,

arvestades kirjalikus menetluses ja 28. jaanuari 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keeled: kreeka ja inglise.

otsuse

Vaidluse taust

1. *Asjaolud*

1 Cassandra kaevandused (Kreeka) asuvad Kreeka poolsaare põhjaosas Kesk-Makedoonia piirkonna (Kreeka) Chalkidike piirkonnaüksuses (Kreeka) ning koosnevad Olympiase kaevandusest (Kreeka), mis on plii-, tsingi- ja kullakaevandus, Stratoni kaevandusest (Kreeka), mis on plii- ja tsingikaevandused, ning Skouriesi kaevandusest (Kreeka), mis on vase- ja kullamaardla.

2 Pärast seda, kui Symvoulio tis Epikrateias (Kreeka kõrgeim halduskohus) tühistas 6. detsembril 2002 (kohtuotsus nr 3615/2002) load, millega kiideti heaks Stratoni kaevanduse olemasolev laiendamiskava, menetlusnormide rikkumise tõttu, nimelt kuna puudus viie pädeva ministri (arengu-, keskkonna-, põllumajandus-, kultuuri- ja terviseminister) ühine otsus, see kaevandus enam ei tegutsenud. Kohtuotsuse täitmiseks võttis arenguminister vastu kaks otsust: esimesega keelati Stratonis igasugused kaevandustööd ning teisega kohustati võtma Stratonis täiendavad turvameetmed.

3 Arenguminister väljastas 18. veebruaril 2003 Stratoni kaevanduse käitamiseks uue kaevandamisloa ning tühistas oma eelmised, 7. ja 29. jaanuari 2003. aasta otsused. Kõigis Cassandra kaevandustes oli tegevus kogu 2003. aasta jooksul siiski peatatud.

4 Cassandra kaevandused kuulusid alates 1927. aastast Kreeka äriühingule kuni ajani, mil need müüdi enampakkumisel äriühingule TVX Hellas AE, mida kontrollib Kanada äriühing TVX Gold Inc., mis 2002. juunis oli ühinenud Kanada kontserniga, mille emaettevõtja on Kinross Gold Corp. (edaspidi „Kinrossi kontsern”).

5 Arvestades seniseid investeeringuid ning kulusid keskkonna taastamiseks, mida nõuti eespool punktides 2 ja 3 nimetatud haldus- ja kohtuotsustes, sai TVX Hellas märkimisväärse kahjumi. Seetõttu otsustas Kinrossi kontsern katkestada oma tütarettevõtja tegevuse Cassandra kaevandustes alates 2003. aasta jaanuarist ja lahkuda Kreeka turult.

6 Kreekas oma tegevuse alatiseks lõpetamiseks pidas Kinrossi kontsern Kreeka riigiga läbirääkimisi, mis viisid 12. detsembril 2003 kohtuvälise kokkuleppeni, mis kiideti heaks Kreeka seaduse nr 3220/2004 artikliga 51 (edaspidi „kohtuväline kokkulepe”).

7 Kohtuvälise kokkuleppe alusel sai Kreeka Vabariik omandiõiguse TVX Hellase varale, nagu see on kirjeldatud kokkuleppe II osas, ning maksis viimasele rahalise hüvitise summas 11 miljonit eurot.

8 Samal päeval allkirjastas Kreeka Vabariik lepingu sama vara müümiseks äriühingule Ellinikos Chrysos AE Metalleion kai Viomichanias Chrysou (edaspidi „Ellinikos Chrysos”), mis asutati kõnealuse vara omandamiseks ning mille peamine investor oli Kanada äriühing European Goldfields Ltd., mis oli spetsialiseerunud Balkanil asuvate kaevanduste ostu, uurimise ja arendamise valdkonnale. Leping kiideti heaks Kreeka seaduse nr 3220/2004 artikliga 52 (edaspidi „vaidlusalune leping”).

2. *Asjakohased lepingutingimused*

9 Kreeka seaduse nr 3220/2004 artikliga 51 kiidetakse heaks kohtuväline kokkulepe ja täpsustatakse, et kokkuleppe pooled nõustuvad selle kokkuleppega, et vältida aastatepikkusi väga kulukaid vahekohtu- ja kohtumenetlusi, mille tulemus ei ole teada. Kohtuväline kokkulepe kujutab endast nii Kreeka riigi kui ka TVX Hellase ja TVX Goldi vaheliste kõigi nõuete vastastikust ja täielikku rahuldamist, hõlmates pooltevahelisi mis tahes õigusi või kohustusi.

10 Kohtuvälise kokkuleppega omandab Kreeka riik TVX Hellase kogu vara ning kohustub esiteks tasuma viimasele mõistliku rahalise hüvitisena 11 miljoni euro suuruse summa ning teiseks vabastama vastavalt see äriühing ning selle juhatuse liikmed haldus- või kriminaalvastusest või mis tahes kohustusest, mis tulenevad keskkonnakaitse üldnormide võimalikest rikkumistest, mida käsitletakse aegununa. Lisaks toimub kohtuvälise kokkuleppe tingimuste kohaselt kõnealuse vara üleandmine pärast seda, kui nimetatud kokkuleppe heaks kiitnud seadus avaldatakse Euroopa Liidu Teatajas, ilma et vastavalt asjakohastele tingimustele oleks nõutavad transkriptsioon või muud salvestused.

11 Kreeka seaduse nr 3220/2004 artikliga 52 kiidetakse heaks vaidlusalune leping, millega Kreeka riik võõrandas äriühingule Ellinikos Chrysos kogu vara, mille TVX Hellas oli talle üle andnud kohtuvälise kokkuleppe alusel.

12 Vaidlusaluse lepingu artikli 1 kohaselt Kreeka riik müüb, võõrandab ja annab Ellinikos Chrysosele üle TVX Hellase kogu vara „kui sellise", mille ta oli omandanud kohtuvälise kokkuleppe alusel. Kõnealuses artiklis tuuakse seejärel ära kogu vara loetelu ning nähakse nimelt ette, et „Kreeka riik [on] ostjale [võõrandanud] ning tema nimel ja arvel on jõus kõik olemasolevad, halduslikud ja muud load ja kooskõlastused, mis ei ole kohtulahendiga tühistatud või peatatud, nagu need, mis on loetletud käesoleva lepingu IV lisas".

13 Vaidlusaluse lepingu artiklis 1.3 on täpsustatud, et Ellinikos Chrysosel „puudub igasugune vastutus keskkonnakahju või kolmandatele isikutele põhjustatud kahju eest, mis on tekkinud enne käesoleva lepingu heakskiitva seaduse avaldamist või mille tekkimise põhjused leidsid aset enne seaduse avaldamist".

14 Vaidlustatud lepingu artiklist 2 tuleneb, et „[h]ind TVX Hellasele kuuluva kogu vara eest, mis müüakse käesoleva lepingu alusel, on 11 miljonit eurot", ning „[k]õnealune summa kantakse 5 tööpäeva jooksul alates lepingu heakskiitva seaduse ametlikus väljaandes avaldamisest otse TVX Hellasele, et rahuldada nõue, mis viimasel on Kreeka riigi vastu kohtuvälise kokkuleppe alusel".

15 Lisaks kohustustele, mis on võetud vaidlusaluse lepingu artiklis 1.3, kirjeldatakse lepingu artiklis 3 „Ostja ja Kreeka riigi kohustused" poolte vastastikuseid kohustusi. Lepingu artikli 3.1 kohaselt kohustub ostja muu hulgas:

„a) viima läbi kõik toimingud ja menetlused seoses keskkonnakaitse ja hooldusega […] kuni ajani, mil möödub artiklis 3.3 määratud tähtaeg, mis on ette nähtud vajalike lubade ja kooskõlastuste saamiseks;

b) jätkama igas kaevanduses või kaevanduse osas, mille vastavad kasutusload ja kooskõlastused ei ole kohtuotsusega tühistatud või peatatud, kõikvõimalikke ettevalmistusi, et mõistliku aja jooksul, mis ei ületa kolme kuud, alustada tootmist. Cassandra kaevanduste tegevuse taaskäivitamisel võtab ostja tööle konkreetsel ajahetkel vajaliku personali, mille hulka kuuluvad Cassandra kaevanduste endised töötajad […]".

16 Vaidlusaluse lepingu artikli 3.2 kohaselt kohustub ostja lisaks „koostama hiljemalt 24 kuu jooksul alates käesoleva lepingu heakskiitmise seaduse avaldamisest Cassandra kaevanduste arendamiseks ning kulla metallurgiatehase ehitamiseks ja käitamiseks täieliku investeerimisprojekti, millega kaasnevad asjassepuutuvates õigusnormides ette nähtud uuringud, mis on vajalikud kõigi kasutuslubade ja kooskõlastuste saamiseks".

17 Vaidlusaluse lepingu artiklist 3.3 tuleneb, et Kreeka riigil lasub kohustus „kontrollida esitatud investeerimisprojekti kooskõlas eelmises punktis tooduga kahe kuu jooksul ning väljastada kõik vajalikud load ja kooskõlastused maksimaalselt 10 kuu jooksul".

18 Vaidlusaluse lepingu artiklis 3.4 on ette nähtud, et „[i]nvesteerimisprojekt, mille on pädevad ametiasutused heaks kiitnud, loetakse käesoleva lepingu lisaks ja see on lepingu lahutamatu osa, mis on pooltele siduv kooskõlas lepingu tingimustega”.

19 Vastavalt vaidlusaluse lepingu artikli 3.5 sõnastusele kohustub ostja „ellu viima heakskiidetud investeerimisprojekti, alustades tootmistegevust hiljemalt ajal, mis on kindlaks määratud talle väljastatud halduslikes lubades ja kooskõlastustes”.

20 Vaidlusaluse lepingu artiklis 4 „Poolte lepinguliste kohustuste täitmata jätmise tagajärjed” on ette nähtud, et mis tahes lepingupoole poolt lepinguliste kohustuste täitmata jätmine on alus lepingust taganemiseks. Lepingust taganemisel on ostja kohustatud kogu vara tagastama Kreeka riigile ning viimane peab otse ostjale tagasi maksma tasutud hinna, mis on 11 miljonit eurot, ning mõistliku hüvitise. Lepingutingimuste ning investeerimisprojekti lubasid ja kooskõlastusi puudutava korra Kreeka riigi ühepoolne muutmine õiguse üld- või üksikakti vastuvõtmise ning muude mis tahes haldusõiguslike meetmete võtmise teel on üks kõnealusest lepingust taganemise alus.

21 Vaidlusaluse lepingu artiklist 5 ilmneb, et „Cassandra kaevanduste käitamisega seotud mis tahes rahaline kohustus ei lasu ostjal juhul, kui see on tekkinud enne käesoleva lepingu heakskiitmise seaduse avaldamist” ning „[k]ogu selle vara võõrandamine ostjale, mis kuulus TVX Hellasele ja mille on omandanud Kreeka riik, on võõrandamisega seotud maksudest vabastatud”.

22 Kreeka seaduse nr 3220/2004 artikliga 53 kiideti heaks teine leping, mis oli sõlmitud 22. detsembril 2003 TVX Hellase, TVX Goldi, Ellinikos Chrysose ja Kreeka riigi vahel ning mis puudutas tehingu hinna tasumise viise, nagu vaidlusaluse lepingu artiklis 2 ette nähtud. Viimati nimetatud lepingu artiklis 4 on ette nähtud, et kui lepingut ei ole seadusega 31. jaanuariks 2004 heaks kiidetud, kohustub Kreeka riik tagastama Ellinikos Chrysosele ettemakse, mille Ellinikos Chrysos peab TVX Hellasele tasuma sama lepingu artikli 1 alusel.

23 Kreeka seaduse nr 3220/2004 artikli 56 kohaselt jõustub vaidlusalune leping järgmisel päeval pärast seaduse avaldamist Kreeka Vabariigi ametlikus väljaandes. Seadus avaldati 28. jaanuaril 2004. Ellinikos Chrysos kandis 30. jaanuaril 2004 üle 11 miljonit eurot ning ta vabastati mis tahes maksekohustusest.

3. *Haldusmenetlus*

24 Euroopa Ühenduste Komisjon sai 9. juulil 2007 kaebuse, mille kohaselt andis Kreeka Vabariik vaidlusaluse lepinguga Ellinikos Chrysosele kahel viisil abi. Kreeka ametivõimud esitasid kaebuse suhtes oma märkused 5. novembri 2007. aasta kirjaga. Seejärel saatis komisjon 7. aprilli ja 25. juuni 2008. aasta kirjadega täiendava teabe taotlused, millele Kreeka ametivõimud vastasid vastavalt 13. mai ja 30. juuli 2008. aasta kirjadega.

25 Komisjon algatas 10. detsembri 2008. aasta otsusega ametliku uurimismenetluse kõnealuste meetmete kohta ELTL artikli 108 lõike 2 alusel ning palus huvitatud pooltel esitada oma märkused (otsus K(2008) 7853 (lõplik) (ELT 2009, C 56, lk 45; edaspidi „algatamisotsus”)).

26 Ellinikos Chrysos esitas oma märkused algatamisotsuse kohta 10. aprillil 2009. Vastusena täiendava teabe taotlusele esitas Ellinikos Chrysos täiendavad märkused 29. juulil 2009, 15. jaanuaril 2010 ja 4. mail 2010. Lisaks toimus komisjoni ja Ellinikos Chrysose vahel 26. juunil 2009 ja 24. juunil 2010 kaks koosolekut.

27 Oma märkused esitasid ka kolm huvitatud poolt, nimelt European Goldfields, Cassandra kaevanduste ametiühingud ja Kreeka kaevandustegevuse seirekeskus. Lõpuks saatis Ellinikos Chrysos 4. jaanuaril 2011 komisjonile mitteametliku dokumendi, milles ta väljendas muret faktilise konteksti hindamise ja mõistmise ning komisjoni kasutatud hindamismeetodi suhtes.

4. *Vaidlustatud otsus*

28 Komisjon tegi 23. veebruaril 2011 otsuse 2011/452/EL riigiabi C 48/08 (ex NN 61/08) kohta, mida Kreeka andis ettevõtjale Ellinikos Chrysos (ELT L 193, lk 27; edaspidi „vaidlustatud otsus"), tunnistades abi siseturuga kokkusobimatuks (artikkel 1) ning kohustades Kreeka Vabariiki abi tagasi nõudma (artiklid 2 ja 3).

29 Vaidlustatud otsuse resolutsioon on sõnastatud järgmiselt:

„Artikkel 1

Riigiabi summas 15,34 miljonit eurot, mida Kreeka andis [ELTL] artikli 108 lõiget 3 rikkudes ebaseaduslikult äriühingule Ellinikos Chrysos, on siseturuga kokkusobimatu.

Artikkel 2

1. Kreeka Vabariik nõuab artiklis 1 nimetatud abi abisaajalt tagasi.

2. Tagasinõutavalt summalt tuleb maksta intressi alates kuupäevast, mil summa abisaaja käsutusse anti, kuni selle tegeliku tagasimaksmiseni.

[…]

Artikkel 3

1. Artiklis 1 osutatud abi nõutakse tagasi viivitamata ja tõhusalt.

2. Kreeka Vabariik tagab käesoleva otsuse rakendamise nelja kuu jooksul pärast otsuse teatavakstegemise kuupäeva."

30 Otsuses on kaks abimeedet määratletud järgmiselt (vaidlustatud otsuse põhjendused 15–18):

„II.c. 1. meede: turuväärtusest madalam müügihind

(15) […] müüs Kreeka riik Cassandra kaevandused varasid eelnevalt hindamata ja avalikku pakkumismenetlust korraldamata 11 miljoni euro eest ettevõtjale Ellinikos Chrysos. Müügitehing hõlmas:

a) Stratoni, Skouriesi ja Olympiase kaevandust koos asjaomaste kaevandamisõigustega;

b) maad;

c) maavarasid ja

d) põhivara (kaevandus- ja töötlemisseadmed, töötajate elamud ja tööstushooned)."

Kreeka ametiasutuste sõnul oli meetme eesmärk leida omanik, kes sooviks kaevandusi käitada, ja seega säilitada tööhõive ning kaitsta keskkonda.

[…]

II.d. 2. meede: maksuvabastus ja õigusabikulude vähendamine […]

(18) Käesolevas otsuses sai komisjon 1. ja 2. meetmega antud riigiabi kogusummaks 15,34 miljonit eurot, […]"

31 Mis puudutab esimest abimeedet ja eelkõige Cassandra kaevanduste väärtuste arvutamist, siis analüüsis komisjon kõiki kolme kaevandust eraldi (Stratoni, Olympias ja Skouries) iga kaevanduse väärtuse alusel, mis lähtus müügi hetke majandusnäitajatest, ning iga kaevanduse tootmismahu alusel. Väärtuse hindamisel tugines ta eksperdiarvamusele, mille European Goldfieldsi arvel viimase kava alusel suurendada nimetatud äriühingu kapitali andis kaevandussektorile spetsialiseerunud rahvusvaheline nõustamisettevõtja hindamise tegeliku kuupäeva seisuga 30. juuni 2004. aasta kesköö (edaspidi „eksperdiarvamus"). Arvamuses, mille komisjon luges käesoleva hinnangu andmisel kohaldatavaks, anti turul põhineva lähenemise alusel kolmele kaevandusele järgmised puhasväärtused: Olympiase kaevanduse puhul negatiivne väärtus – 28,79 miljonit Ameerika Ühendriikide dollarit (USD) ehk -23,7 miljonit eurot, Stratoni kaevanduse puhul positiivne väärtus 10,48 miljonit dollarit ehk 8,6 miljonit eurot ning Skouriesi kaevanduse puhul 15,72 miljonit dollarit ehk 12,9 miljonit eurot, kusjuures nende kolme väärtuse summa on negatiivne -2,59 miljonit eurot (vaidlustatud otsuse põhjendused 68–74).

32 Mis iseäranis puudutab Olympiase kaevanduse väärtust, siis leidis komisjon vaidlustatud otsuse põhjendustes 75 ja 76 siiski, et:

„(75) […] ([T]ootmist alustava) Olympiase kaevanduse nüüdispuhasväärtus oli müügitehingu toimumise ajal tõepoolest negatiivne. […][S]iiski, […] Olympiase kaevanduse negatiivne nüüdispuhasväärtus tähendab, et müügitehingu toimumise ajal oleks kaevanduse oodatav kasum olnud viimase 11 aasta jooksul kehtinud hinnataseme juures negatiivne. Kulla hinda arvesse võttes ei oleks ükski Olympiase kaevanduse omanik kaevandust käitanud, et vältida võimaluse korral kahjumit. Kaevandust mitte käitades sai ostja vähendada kahjumit 5,5 miljoni euroni, mis vastab kuludele, mida ostja pidi lepingu kohaselt kandma seoses keskkonnakaitse ja hooldusega. Üksnes sellest ei saa siiski järeldada, et Olympiase kaevanduse väärtus tuleks hinnata – 5,5 miljonile eurole, sest kaevanduse omamine annab põhimõtteliselt ka valikuvõimaluse: omanik võib heal ajal (kui kulla hind on piisavalt kõrge) kaevandust käitada ja kehval ajal (kui kulla hind ei ole piisavalt kõrge) seda mitte teha. Järelikult oleks Ellinikos Chrysos võinud nimetatud kaevanduse üle võtta Cassandra kaevanduste osana või selleks, et teha hiljem vajalikud investeeringud eesmärgiga alustada Olympiase kaevanduses uuesti kaevandamist, kui kulla hind tõuseb (oluliselt) kõrgemale eelneva ajavahemiku 1993–2003 tasemest.

(76) Sellise variandi puhul on usaldusväärse hinnangulise väärtuse leidmine üsna keerukas. Veelgi olulisem on see, et sellist väärtust tuleks korrigeerida võtmaks arvesse (võimalik et suurt) tõenäosust, et isegi kui kulla hind on kasumi teenimiseks piisavalt kõrge, võidakse kaevandusele kaevandamisluba mitte anda. […] tühistati Olympiase kaevanduse kaevandamisluba ja kullatöötlemisluba keskkonnaga seotud põhjustel, mida peeti tõsisteks. Seepärast tundub olevat asjakohane öelda, et Olympiase kaevandusel on võimaluse väärtust, mis on konservatiivse hinnangu järgi null. Järelikult oleks Olympiase kaevanduse hinnanguline puhasväärtus – 5,5 miljonit eurot."

Menetlus ja poolte nõuded

33 Kreeka Vabariik esitas hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 28. aprillil 2011 ja mille kohtuasja numbriks sai T-233/11.

34 Ellinikos Chrysos esitas hagiavalduse, mis saabus Üldkohtu kantseleisse 20. mail 2011 ja mille kohtuasja numbriks sai T-262/11.

35 Üldkohtu kantseleisse 9. augustil 2011 saabunud avaldusega palus European Goldfields astuda kohtuasjas T-233/11 menetlusse Kreeka Vabariigi nõuete toetuseks.

36 Üldkohtu viienda koja president jättis 7. septembri 2011. aasta määrusega eespool punktis 35 viidatud menetlusse astumise avalduse rahuldamata Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 40 teise lõigu alusel, mida põhikirja artikli 53 esimese lõigu kohaselt kohaldatakse menetluses Üldkohtus, põhjusel et tegemist on kohtuasjaga liikmesriigi ja Euroopa Liidu institutsiooni vahel, ning jättis European Goldfieldsi kohtukulud tema enda kanda.

37 Üldkohtu kantseleisse 9. augustil 2011 saabunud avaldusega palus European Goldfields astuda kohtuasjas T-262/11 menetlusse Ellinikos Chrysose nõuete toetuseks.

38 Üldkohtu viienda koja president jättis 27. märtsi 2012. aasta määrusega eespool punktis 37 viidatud menetlusse astumise avalduse rahuldamata Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 40 teise lõigu alusel, mida põhikirja artikli 53 esimese lõigu kohaselt kohaldatakse menetluses Üldkohtus, kuna European Goldfieldsi põhjenduste kohaselt oli tal vaidluse lahendamisest huvitatud vaid kaudselt ja potentsiaalselt, ning jättis viimati nimetatud äriühingu kohtukulud tema enda kanda.

39 Pärast Üldkohtu kodade koosseisu muutumist määras Üldkohtu president kohtuasjad 3. oktoobril 2013 teisele ettekandjale-kohtunikule, kes kuulus neljandasse kotta, millele käesolevad kohtuasjad seetõttu määrati.

40 Üldkohtu 2. mai 1991. aasta kodukorra artikli 64 lõike 3 punkti a alusel menetlust korraldava meetme raames esitas Üldkohus 7. augustil 2014 pooltele hulga kirjalikke küsimusi, millele viimased vastasid määratud tähtajal.

41 Samal päeval palus Üldkohus pooltelt seisukohta kohtuasjade T-233/11 ja T-262/11 võimaliku liitmise suhtes suulise menetluse ja lõpliku kohtuotsuse huvides.

42 Komisjon esitas 2. septembril 2014 oma seisukohad, märkides, et tal puuduvad põhimõttelised vastuväited kohtuasjade liitmisele.

43 Kreeka Vabariik märkis 1. ja 2. oktoobri 2014. aasta kirjades, et ta ei poolda kohtuasjade T-233/11 ja T-262/11 liitmist. Ta leidis samuti, et kohtuasjade liitmise korral tuleb kohtuasja T-233/11 toimikus asuvad teatud andmed lugeda konfidentsiaalseks, ning esitas taotluse käsitleda menetlusse astuja puhul konfidentsiaalsena kõnealuse toimiku teatud osasid ning lisas nende dokumentide mittekonfidentsiaalse versiooni.

44 Üldkohus otsustas 29. oktoobril 2014 jätta kohtuasjad T-233/11 ja T-262/11 suulise menetluse huvides liitmata.

45 Ettekandja-kohtuniku ettekande põhjal otsustas Üldkohus (neljas koda) avada suulise menetluse.

46 Poolte kohtukõned ja vastused Üldkohtu suulistele küsimustele kuulati ära 28. jaanuari 2015. aasta kohtuistungil. Kohtuistungil küsiti pooltelt seisukohta kohtuasjade T-233/11 ja T-262/11 võimalikuks liitmiseks lõpliku kohtulahendi huvides. Kohtuasjas T-233/11 jäi Kreeka Vabariik oma seisukohale, et ta ei nõustu kohtuasjade liitmisega, samas kui komisjon vastuväiteid ei esitanud. Kohtuasjas T-262/11 pooled ametlikult kohtuasjade liitmise vastu väiteid ei esitanud.

47 Kreeka Vabariik ja Ellinikos Chrysos (edaspidi koos „hagejad”) paluvad Üldkohtul:

— tühistada vaidlustatud otsus;

— mõista kohtukulud välja komisjonilt.

48 Komisjon palub Üldkohtul:

— jätta hagiavaldus kohtuasjas T-233/11 põhjendamatuse tõttu rahuldamata ja jätta hagiavaldus kohtuasjas T-262/11 osaliselt vastuvõetamatuse ja osaliselt põhjendamatuse tõttu rahuldamata;

— mõista kohtukulud välja hagejatelt.

Õiguslik käsitlus

49 Kohtuasjad liideti kohtuotsuse huvides vastavalt Üldkohtu kodukorra artikli 68 lõikele 1.

1. *Vastuvõetavus*

50 Kohtuasjas T-262/11 väljendas komisjon kahtlust hagiavalduse vastuvõetavuse suhtes lähtuvalt Euroopa Kohtu põhikirja artiklist 21 ja 2. mai 1991. aasta kodukorra artikli 44 lõike 1 punktist c, kuna hagi oli põhjendamatult pikk ning selles toodud väited olid esitatud korratult. Lisaks ei olnud viide lisadele ilma lehekülge näitamata „täpne". Peale selle ei olnud ükski neist lisadest esitatud keeles, mis oli 2. mai 1991. aasta kodukorra artikli 35 lõike 3 tähenduses valitud kohtumenetluse keeleks, ning seetõttu komisjon neid ei analüüsinud. Lisaks, mis puudutab Ellinikos Chrysose väidet, et komisjon on tema argumente moonutanud, siis leiab komisjon, et see tuleneb hagiavalduse ebaselgusest.

51 Ellinikos Chrysos vaidleb komisjoni argumentidele vastu.

52 Sellega seoses tuleb meelde tuletada, et vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja artiklile 21 ja 2. mai 1991. aasta kodukorra artikli 44 lõike 1 punktile c tuleb igas hagiavalduses märkida hagi ese ja ülevaade esitatud väidetest.

53 Kohtupraktika kohaselt peavad need andmed olema märgitud piisavalt selgelt ja täpselt, et kostja saaks valmistuda enda kaitseks ja Üldkohus saaks teha asjas otsuse. Sama kehtib ka kõigi nõuete suhtes, mille puhul tuleb esitada õiguslikud alused ja argumendid selleks, et nii kostja kui ka kohus saaksid hinnata hagi põhjendatust (kohtuotsus, 7.7.1994, Dunlop Slazenger *vs.* komisjon, T-43/92, EKL, EU:T:1994:79, punkt 183). Selleks et hagi oleks vastuvõetav, peavad selle aluseks olevad olulised faktilised ja õiguslikud asjaolud tulenema vähemalt kokkuvõtlikult, ent järjekindlalt ja arusaadavalt hagiavalduse tekstist. Kuigi hagiavalduse teksti saab konkreetsete punktide osas põhjendada ja täiendada viidetega hagiavaldusele lisatud dokumentide kindlatele osadele, ei saa üldine viide muudele dokumentidele, isegi kui need on hagiavaldusele lisatud, kompenseerida hagiavalduse õigusliku argumentatsiooni oluliste elementide puudumist, mis peavad eespool viidatud sätete alusel hagiavalduses esinema (vt kohtuotsused, 17.9.2007, Microsoft *vs.* komisjon, T-201/04, EKL, EU:T:2007:289, punkt 94 ja seal viidatud kohtupraktika; 7.5.2009, NVV jt *vs.* komisjon, T-151/05, EKL, EU:T:2009:144, punkt 61 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 5.10.2011, Transcatab *vs.* komisjon, T-39/06, EKL, EU:T:2011:562, punkt 366 ja seal viidatud kohtupraktika). Pealegi ei ole Üldkohtu ülesanne lisadest otsida ja kindlaks teha neid väiteid ja argumente, mida võib lugeda hagi aluseks olevateks, kuna lisadel on üksnes tõenduslik ja abistav ülesanne (vt selle kohta kohtuotsused, 11.9.2014, MasterCard jt *vs.* komisjon, C-382/12 P, EKL, EU:C:2014:2201, punkt 40; , NVV jt *vs.* komisjoneespool viidatud, EU:T:2009:144, punkt 61, ning Transcatab *vs.* komisjon, eespool viidatud, EU:T:2011:562, punkt 366).

54 Käesoleval juhul tuleb tõdeda, et kuigi väited on esitatud ja liigendatud küllaltki ebatäpselt, on võimalik mõista vaidlustatud otsuse peale esitatud etteheidete ulatust. Nimelt on vaidluse ese selgelt määratletud: nõue tühistada vaidlustatud otsus, ning esitatud väited puudutavad esiteks viga ELTL artikli 107 lõike 1 kohaldamisel ja tõlgendamisel ning paljusid vigu riigiabi olemasolu puudutavate asjaolude hindamisel ning teiseks kaitseõiguste ja tema menetlusõiguste rikkumist, võimu kuritarvitamist, hea halduse põhimõtte ning erapooletu ja hoolsa uurimise kohustuse rikkumist.

55 Peale selle tuleneb lisadega seoses kohtupraktikast, et kuigi konkreetsete punktide osas saab hagiavalduse teksti põhjendada ja täiendada viidetega hagiavaldusele lisatud dokumentide osadele, ei saa üldine viide muudele kirjalikele dokumentidele, isegi kui need on hagiavaldusele lisatud, asendada õigusliku argumentatsiooni peamisi elemente, mis peavad olema märgitud hagiavalduses (vt kohtuotsus MasterCard jt *vs.* komisjon, punkt 53 eespool, EU:C:2014:2201, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).

56 Nagu komisjon õigesti toonitab, viitab Ellinikos Chrysos siinkohal hagiavalduse tekstis pikkadele lisadele, mille puhul on üksnes lühikesed osad konkreetse argumendi põhjendamisel asjakohased, mis muudab hagiavalduse analüüsimise keerulisemaks. Nii kahetsusväärne kui see ka ei ole, ei takistanud see käesoleval juhul – arvestades, et enamik neist osadest on lisade endi tekstis esile tõstetud – mõista hagiavalduse aluseks olevate nende argumentide sisu, mis on toodud menetlusdokumentide tekstis ja mis tuginevad lisadele üksnes selleks, et esitada täiendavaid tõendeid.

57 Seega võimaldas hagiavaldus komisjonil valmistada ette oma kaitset ja Üldkohtul mõista hagiavalduse alust ning hagiavaldus tuleb lugeda kooskõlas olevaks vorminõuetega, nagu need on määratletud eespool punktis 53 viidatud kohtupraktikas. Järelikult tuleb hagi tunnistada vastuvõetavaks.

2. *Sisulised küsimused*

Tühistamisväidete kokkuvõte

58 Hagiavalduse põhjendamiseks esitab Kreeka Vabariik kolm väidet ja Ellinikos Chrysos kaks väidet. Kummagi hageja esimene väide on sisuliselt identne ning puudutab ELTL artikli 107 lõike 1 ja artikli 108 lõike 2 vale tõlgendamist ja kohaldamist ning vigu riigiabi olemasolu puudutavate asjaolude hindamisel. Komisjon eksis, kui ta:

— esimese abimeetme (Cassandra kaevanduste müük nende turuväärtusest madalama hinnaga) puhul:

a) ekslikult luges riigi ressursside kasutamise tingimuse täidetuks, samas kui Kreeka riigil oli tehingus pelgalt vahendaja roll;

b) teise võimalusena kohaldas valesti eraõigusliku investori kriteeriumi;

c) kolmanda võimalusena ekslikult luges eelise olemasolu tingimuse täidetuks seetõttu, et valesti arvutati tehingu esemeks oleva vara väärtust;

d) kohtuasjas T-233/11 hindas Kreeka Vabariigi väitel ebaõigesti tingimust, et esineb konkurentsi moonutamine ja mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele;

— teise abimeetme (erandi tegemine tehingult maksu tasumise kohustuse suhtes) puhul:

a) hindas valesti eelise olemasolu tingimust;

b) kohtuasjas T-233/11 hindas Kreeka Vabariigi väitel ebaõigesti tingimust, et esineb konkurentsi moonutamine ja mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele.

59 Käesolevates kohtuasjades hagejate esitatud muud väited on erinevad. Kohtuasjas T-233/11 leiab Kreeka Vabariik, et nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [ELTL] artikli [108] kohaldamiseks (EÜT L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339), artikli 14 lõike 1 teist lauset on tõlgendatud ja kohaldatud valesti, kuna abi tagasinõudmise kohustus läks vastuollu proportsionaalsuse, lojaalse koostöö, õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõttega (teine väide). Lisaks heidab ta komisjonile ette ebapiisavaid ja vastuolulisi põhjendusi ning

ELTL artikli 296 rikkumist paljudes punktides, mis puudutavad eelise olemasolu ja konkurentsi moonutamise olemasolu (kolmas väide). Kohtuasjas T-262/11 leiab Ellinikos Chrysos, et rikutud on tema kaitseõigusi ja tema menetlusõigusi, samuti on kuritarvitatud võimu ning rikutud hea halduse põhimõtet ja erapooletu ja hoolsa uurimise kohustust (neljas väide).

Esimene väide, et ELTL artikli 107 lõiget 1 ja artikli 108 lõiget 2 on tõlgendatud ja kohaldatud valesti ning abi olemasolu puudutavate asjaolude hindamisel on tehtud palju vigu (kohtuasjad T-233/11 ja T-262/11)

Esimene abimeede

– Sissejuhatavad märkused

60 Mis puudutab esimest abimeedet, nimelt Cassandra kaevanduste müümist turuhinnast madalama hinnaga (edaspidi „vaidlusalune müük"), siis vaidlevad hagejad sisuliselt vastu komisjoni järeldusele, et Ellinikos Chrysos sai eelise. Siinkohal saab hagejate argumendid jagada kolme ossa. Esimeses väiteosas seavad hagejad kahtluse alla riigi ressursside kasutamise ja seega Kreeka riigile väidetava abi omistamise. Teises väiteosas heidavad nad komisjonile ette, et esiteks ei võtnud ta oma hinnangus Cassandra kaevanduste turuväärtuse kohta arvesse teatud hulka olulisi asjaolusid, teiseks kohaldas ta valesti eraõigusliku investori kriteeriumi, kolmandaks tugines ta valesti ja valikuliselt andmetele, mis sisaldusid sel eesmärgil koostatud eksperdiarvamuses, ning neljandaks tegi ta Ellinikos Chrysose omandatud vara turuväärtuse hindamisel arvutamisvea. Kolmandas väiteosas vaidleb Kreeka Vabariik kohtuasja T-233/11 raames samuti vastu sellele, et esines konkurentsimoonutusi ning mõjutati liikmesriikidevahelist kaubavahetust.

61 Kõigepealt tuleb analüüsida teist väiteosa, mis puudutab eelise olemasolu ja eraõigusliku investori põhimõtte kohaldamist, seejärel esimest väiteosa, mis puudutab riigile selle abi andmise omistamist, ning lõpuks kolmandat väiteosa, mis puudutab üksnes kohtuasja T-233/11 seoses konkurentsimoonutuste esinemise ning liikmesriikidevahelise kaubavahetuse mõjutamisega.

– Teine väiteosa, mis puudutab eelise olemasolu tingimuse vale hindamist

62 Hagejad ei nõustu komisjoni hinnanguga eelise olemasolu kohta, mis on tingitud teatud faktiliste asjaolude valest hindamisest (esimene etteheide), eksperdiarvamuse ebaõigest ja valikulisest kohaldamisest (teine etteheide), ilmsest hindamisveast eraõigusliku investori kriteeriumi kohaldamisel (kolmas etteheide) ning veast tehingu esemeks oleva vara väärtuse arvutamisel (neljas etteheide).

63 Mis puudutab esimest etteheidet nende faktiliste asjaolude kohta, mida komisjon väidetavalt ei hinnanud nõuetekohaselt, siis kinnitab Ellinikos Chrysos esiteks, et vaidlusalune leping ei toonud kaasa kinnisvara või Cassandra kaevanduste kui tegutseva ettevõtja võõrandamist, vaid võõrandati TVX Hellase kui maksejõuetu äriühingu vara. Teiseks leiab ta ühelt poolt, et vaidlusaluse võõrandamise käigus tasutud 11 miljoni euro suurune hind ei kajasta võõrandatud vara väärtust, vaid üksnes osa kuludest, mis olid seotud TVX Hellase väljumisega Cassandra kaevandustesse investeerimise projektist, ning teiselt poolt, et kõnealune summa ei olnud tegelik hüvitis Kreeka riigi ja TVX Hellase vaheliste laenude puhul, kuna need laenud ei olnud ei selged ega likviidsed.

64 Kreeka Vabariik väidab, et vaidlusalusest müügist ei tulnud teatada hankemenetluses, nagu komisjon leiab, kuna kõnealune tehing ei kuulu 2003. aastal kehtinud riigihankedirektiivide reguleerimisalasse. Lisaks tugineb ta komisjoni teatise ametivõimude korraldatavas maa ja hoonete müügis sisalduvate riigiabi elementide kohta (EÜT 1997, C 209, lk 3; ELT eriväljaanne 08/01, lk 143) punkti II. 2 alapunktile d, mida komisjon oleks pidanud järgima.

65 Mis puudutab teist etteheidet, siis kritiseerivad hagejad komisjoni hinnangut eelise olemasolu kohta, kuna hinnang tugineb eksperdiarvamusele, mille puhul ei sea nad kahtluse alla selle usaldusväärsust kui sellist, vaid üksnes seda, kuidas komisjon arvamust kasutas ja seda hindas. Esiteks oli arvamus koostatud lähtuvalt Ellinikos Chrysoses European Goldfieldsi osaluse suurendamise kavast. Teiseks anti arvamus pärast vaidlusaluse lepingu sõlmimise kuupäeva. Kolmandaks ei hinnatud arvamuses TVX Hellase kogu vara nende müügi ajal detsembris 2003, vaid üksnes nende kaevanduste võimalikku ja hindamise hetkel rangelt nüüdisväärtust, mis kuulusid uuele usaldusväärsele investorile Ellinikos Chrysosele, kes oli hõivatud kulda investeerimise kava ettevalmistamisega. Neljandaks tugines kõnealune arvamus hüpoteesile, et kolm Cassandra kaevandust olid „tootmisele lähedal", mis oli lähtepunkt, mis tegelikult Cassandra kaevanduste puhul ei kehtinud kasutuslubade puudumise tõttu.

66 Hagejad väidavad, et komisjon tõlgendas eksperdiarvamuse andmeid valikuliselt ja meelevaldselt, kui ta põhimõtteliselt nõustus arvamuse arvutusmeetodiga, kuid ei teinud sellest vastavaid järeldusi Stratoni ja Olympiase kaevanduste suhtes. Hagejad esitasid selleks parandatud tabelid, milles oli toodud arvutused, mida nad pidasid õigeks arvamuses välja pakutud iga hindamismeetodi puhul. Tulemuseks oli negatiivne hinnang, mis jäi vahemikku -4,20 kuni -4,80 miljonit eurot.

67 Mis puudutab kolmandat etteheidet, siis heidavad hagejad komisjonile ette, et viimane kohaldas valesti eraõigusliku investori kriteeriumi. Siinkohal kinnitab Kreeka Vabariik, et ta ei pidanud kontrollima, kas Kreeka riigi tegevus vastab „aruka eraõigusliku investori kriteeriumile", kuna kohtuvälises kokkuleppes kindlaks määratud hüvitis ei erinenud kuidagi hinnast, milleni oleks võidud jõuda Cassandra kaevanduste müüki puudutavatel vabadel läbirääkimistel mõne muu kolmanda isikuga peale riigi, sest kokkuleppe poolte vastastikused kohustused tulenevad nende kaevanduste tegevusest ja kasutamisest ning on toodud nende kaevanduste müüja vara hulgas aktiva või passiva poolel.

68 Edasi kritiseerivad hagejad „aruka eraõigusliku investori kriteeriumi" kohaldamist selle „idealiseeritud kujul". Nad leiavad peamiselt, et komisjon oleks pidanud arvesse võtma tegelikku eraõiguslikku investorit, nimelt Kinrossi kontserni/TVX Hellast, mis oli olemas ajal, mil tuli hinnata abi olemasolu. Kreeka Vabariik lisab, et eraõiguslik investor kannab konkreetses kaevanduste müümise kontekstis hoolt nende kaevanduste nõuetekohase toimimise tagamise eest, mille üks vajalikke tingimusi on keskkonnakaitse ja tööohutus.

69 Mis puudutab neljandat etteheidet, siis heidavad hagejad komisjonile ette, et viimane tegi Cassandra kaevanduste hindamisel arvutusvea. Nad kritiseerivad esiteks asjaolu, et komisjon teostas arvutused eraldi iga kõnealuse kaevanduse puhul, kuigi need olid üks ja ainus kaevanduskompleks, mis müüdi tervikuna, ning teiseks iga kaevanduse puhul komisjoni tehtud arvutusi, tuues välja teatud hulga andmeid, mida komisjon oleks pidanud arvesse võtma ning mis nende arvates oleks viinud teistsuguse hinnanguni.

70 Mis puudutab Stratoni kaevandust, siis leiavad hagejad, et tema hinnang peaks olema korrigeeritud allapoole, kuna sellel kaevandusel puudus kehtiv kasutusluba, sest 18. veebruaril 2003 antud loa tühistamiseks oli siseriiklikku kohtusse esitatud vaidlusaluse lepingu sõlmimise ajal hagiavaldus ning selle lepinguga ei olnud seda võimalik Ellinikos Chrysosele üle anda. Järelikult ei oleks tohtinud nimetatud kaevandust lugeda „tootmisele lähedal" olevaks kaevanduseks ning kaevanduses oleks tegevus jätkunud alles kaks aastat pärast lepingu sõlmimist. Peale selle ei võtnud komisjon arvesse kaevanduse hoolduskulusid selle seisaku ajal ega sama kaevanduse keskkonnakulusid, kuigi komisjon tegi seda Olympiase kaevanduse puhul.

71 Skouriesi kaevanduse kohta väidavad hagejad, et tegemist on vaid maardlaga, mille kaevandamisega kaasnevad kõrged investeeringute ja lubadega seotud kulud. Selle müük hõlmab vaid sellega seotud kaevandamisõiguste üleandmist ning kaevandamisloa saamise võimaluse puhul ei olnud välistatud selle tühistamise oht, nagu teistegi kaevanduste puhul. Skouriesi kaevandus ei olnud kunagi olnud tegutsev ja järelikult pidi selle väärtus vaidlusaluse lepingu sõlmimise ajal kindlasti olema väike.

72 Olympiase kaevanduse kohta leiavad hagejad, et vaidlusaluse võõrandamise ajal oli see negatiivse väärtusega (-23,7 miljonit eurot eksperdiarvamuse kohaselt), kuna kulud seoses kulla transpordi ja töötlemise, jäätmekäitluse ja keskkonnakaitsega olid suured ning kulla hinnad olid madalad. Lisaks kinnitavad nad, et kõnealusel kaevandusel oli oluline majanduslik mõju kõigi Cassandra kaevanduste müügihinna kindlaksmääramisel, mis võis vähendada ka Stratoni kaevanduse väärtust, kuna selleks, et investeering nendesse kaevandustesse oleks kasumlik, pidi ettevõtjal tingimata olema võimalik käitada Olympiase kaevanduse kullakaevandust. Komisjon tegi seega ilmse hindamisvea, kui ta jättis viimati nimetatud kaevandusele omistamata negatiivse väärtuse ning kui ta meelevaldselt kaldus kõrvale hinnangust, mis kaevandusele oli antud eksperdiarvamuses (vaidlustatud otsuse põhjendused 75 ja 76). Lõpuks leiab Ellinikos Chrysos, et lähtuvalt vaidlusalusest lepingust oli ostja kohustatud viivitamata investeerima kulla kaevandamisse ning kandma sellega seotud kulud.

73 Maa väärtuse kohta väidavad hagejad, et vaidlusaluse lepingu esemeks olevat maad ei saa lugeda Cassandra kaevandustest eraldi seisvaks varaks, sest vastavalt Kreeka kaevandamisõigusele (Kreeka seadusandliku dekreedi nr 210/1973 artikkel 65) on maa kasutamine rangelt seotud kaevandamistegevusega. Maa oli 1995. aastal sõlmitud lepinguga liigitatud nimelt kaevandusväljaks ning kvalifitseeritud „tööstuspiirkonnaks" Kreeka seadusega nr 3220/2004, millega ratifitseeriti vaidlusalune leping. Kuna aga kaevandustes puudus tegevus, ei saadud kõnealust maad kasutada kaevandusettevõtja vajadusteks ning maal oli seega komisjoni näidatust väiksem väärtus. Peale selle otsustas komisjon meelevaldselt indekseerida selles lepingus ette nähtud kaevandusväljade ostuhinna tööstustoodangu hinna üldise indeksiga, samastades kõnealused kaevandusväljad väljadelt saadud toodetega.

74 Lõpuks, mis puudutab maavaravarude väärtust, siis vaidleb Kreeka Vabariik vastu vaidlusaluse müügitehingu eseme kirjeldusele ning sellele, et komisjon võttis arvesse maardlaid, nagu need olid kirjeldatud eksperdiarvamuses, samas kui ajavahemikus 2003–2004 töötles Ellinikos Chrysos osa maavaradest. Lisaks ei nõustu Kreeka Vabariik komisjoni järeldusega, et varude väärtust ei ole võimalik arvutada. Kõnealune väärtus on seevastu negatiivne, sest nimetatud kavandustes asuva kontsentreeritud kullasisaldusega maavarade puhul on ladustamise ja keskkonnakaitsega seotud kulud suured.

75 Komisjon vaidleb hagejate argumentidele vastu.

76 ELTL artikli 107 lõike 1 kohaselt „on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust".

77 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on riigiabi mõiste, niisugusena nagu see on määratletud asutamislepingus, õiguslik mõiste ja seda tuleb tõlgendada objektiivsete asjaolude põhjal. Seetõttu peab liidu kohus, võttes arvesse nii talle esitatud vaidluse konkreetseid tegureid kui ka komisjoni kaalutluste tehnilist või kompleksset laadi, põhimõtteliselt kontrollima küsimust täielikult, et otsustada, kas meede kuulub ELTL artikli 107 lõike 1 reguleerimisalasse (vt kohtuotsus, 22.12.2008, British Aggregates *vs.* komisjon, C-487/06 P, EKL, EU:C:2008:757, punkt 111 ja seal viidatud kohtupraktika).

78 Tulenevalt hästi välja kujunenud kohtupraktikast võib soodustingimustel kaupade või teenuste pakkumine kujutada endast riigiabi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses (vt selle kohta kohtuotsus, 16.9.2004, Valmont *vs.* komisjon, T-274/01, EKL, EU:T:2004:266, punkt 44 ja seal viidatud kohtupraktika).

79 Mis puudutab niisuguse abi väärtuse hindamist, mis on antud maa väidetavalt soodushinnaga müügi vormis, siis tuleb kontrollida, kas oletatav abisaaja ostis maa hinnaga, mis oleks kehtinud ka tavalistel turutingimustel (vt selle kohta kohtuotsused, 2.9.2010, komisjon *vs.* Scott, C-290/07 P, EKL, EU:C:2010:480, punkt 68; 16.12.2010, Seydaland Vereinigte Agrarbetriebe, C-239/09, EKL, EU:C:2010:778, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika, ning 6.3.2002, Diputación Foral de Álava jt *vs.*

komisjon, T-127/99, T-129/99 ja T-148/99, EKL, EU:T:2002:59, punkt 73). Neil asjaoludel on abi väärtus võrdne summaga, mis saadakse, kui abisaaja tegelikult tasutust lahutada hind, mis toona tavalistel turutingimustel tulnuks maksta eraõiguslikult müüjalt samaväärse maa ostmisel (kohtuotsus, 13.12.2011, Konsum *vs.* komisjon, T-244/08, EU:T:2011:732, punkt 61). Turuhinna kindlaksmääramisel peab komisjon arvesse võtma asjaolu, et vastava hinna tuvastamine võib oma tagasiulatuvuse tõttu olla juhuslik (kohtuotsus Valmont *vs.* komisjon, punkt 78 eespool, EU:T:2004:266, punkt 45). Kõnealune kohtupraktika kehtib ka muu vara puhul, nagu kaevandusettevõtja vara.

80 Sellega seoses tuleb komisjonil anda keerukaid majanduslikke hinnanguid (vt selle kohta kohtuotsus komisjon *vs.* Scott, punkt 79 eespool, EU:C:2010:480, punkt 68).

81 Komisjoni keerukate majanduslike hinnangute kontrollimisel on liidu kohus kindlasti piiratud. Liidu kohus kontrollib üksnes menetlust ja põhjendamist reguleerivate normide järgimist, faktiliste asjaolude sisulist õigsust ning seda, et ei ole tehtud ilmselget hindamisviga ega kuritarvitatud võimu (vt selle kohta kohtuotsused, 24.1.2013, Frucona Košice *vs.* komisjon, C-73/11 P, EKL, EU:C:2013:32, punktid 74 ja 75, ning 24.10.2013, Land Burgenland jt *vs.* komisjon, C-214/12 P, C-215/12 P ja C-223/12 P, EKL, EU:C:2013:682, punktid 77 ja 78).

82 Selleks et tuvastada, et komisjon on asjaolude hindamisel teinud ilmse vea, millega on vaidlustatud otsuse tühistamine põhjendatud, peavad hagejate esitatud tõendid olema piisavad, et otsuses asjaoludele antud hinnang muutuks ebausutavaks (kohtuotsused, 12.12.1996, AIUFFASS ja AKT *vs.* komisjon, T-380/94, EKL, EU:T:1996:195, punkt 59, ning 12.2.2008, BUPA jt *vs.* komisjon, T-289/03, EKL, EU:T:2008:29, punkt 221).

83 Lisaks, kuigi komisjonil on kaalutlusruum majandusküsimustes, ei tähenda see, et liidu kohus peab hoiduma kontrollimast, kuidas on komisjon tõlgendanud majandusandmeid. Lisaks sellele, et liidu kohus peab muu hulgas kontrollima esitatud tõendite tegelikkusele vastavust, usaldusväärsust ja sidusust, peab ta ka kontrollima, kas kogutud tõendid sisaldavad kogu asjakohast teavet, mida keerulise olukorra hindamisel tuleb arvesse võtta, ja kas kõnealused tõendid võivad toetada järeldusi, mis nende pinnalt on tehtud (kohtuotsus, 15.2.2005, komisjon *vs.* Tetra Laval, C-12/03 P, EKL, EU:C:2005:87, punkt 39; vt samuti kohtuotsused, 22.11.2007, Hispaania *vs.* Lenzing, C-525/04 P, EKL, EU:C:2007:698, punktid 56 ja 57 ja seal viidatud kohtupraktika, ning komisjon *vs.* Scott, punkt 79 eespool, EU:C:2010:480, punktid 64 ja 65 ja seal viidatud kohtupraktika). Siiski ei saa liidu kohus kontrollimise käigus asendada komisjoni majanduslikku hinnangut enda omaga (kohtuotsused Hispaania *vs.* Lenzing, punkt 83 eespool, EU:C:2007:698, punkt 57; komisjon *vs.* Scott, punkt 79 eespool, EU:C:2010:480, punkt 66, ning Frucona Košice *vs.* komisjon, punkt 81 eespool, EU:C:2013:32, punkt 75).

84 Kui liidu institutsioonil on lai kaalutlusõigus, on teatud menetluslike tagatiste järgimise kontrollimine põhimõttelise tähtsusega. Nende tagatiste hulka kuulub pädeva institutsiooni kohustus hoolikalt ja erapooletult uurida kõiki antud asjas tähtsust omavaid asjaolusid ja piisavalt põhjendada oma otsust (kohtuotsused, 21.11.1991, Technische Universität München, C-269/90, EKL, EU:C:1991:438, punkt 14, ning Hispaania *vs.* Lenzing, punkt 83 eespool, EU:C:2007:698, punkt 58).

85 Nende põhimõtete alusel tuleb hinnata, kas komisjon tegi eelise olemasolu tuvastamisel vea.

86 Käesoleval juhul lähtus komisjon sellest, et vaidlusalune müük leidis aset hankemenetluseta või sõltumatute ekspertide arvamuseta (vaidlustatud otsuse põhjendus 15).

87 Komisjoni teatise ametivõimude korraldatavas maa ja hoonete müügis sisalduvate riigiabi elementide kohta punktis II.4 on märgitud, et kui komisjon saab kolmandatelt isikutelt kaebuse või muu ettepaneku, milles väidetakse, et ametivõimude korraldatava maa ja hoonete müügi kokkuleppes on

riigiabi element, ei eeldata riigiabi olemasolu, kui asjaomase liikmesriigi esitatud teabest nähtub, et on järgitud teatise punktides II.1 ja II.2 esitatud põhimõtteid, nimelt kui müük toimus hankemenetluses või pärast sõltumatu eksperdi poolt turuväärtuse kohta antud hinnangut.

88 Kuna hageja ei sea kahtluse alla komisjoni teatise ametivõimude korraldatavas maa ja hoonete müügis sisalduvate riigiabi elementide kohta kehtivust, tuleb käesolevas asjas lähtuda kohtupraktikast, mille kohaselt on komisjon spetsiifilises riigiabi valdkonnas kohustatud järgima omaenda antud juhiseid ja vastu võetud teatisi selles osas, milles need ei erine aluslepingu sätetest, ja osas, milles liikmesriigid on nendega nõustunud (kohtuotsus, 11.9.2008, Saksamaa jt *vs.* Kronofrance, C-75/05 P ja C-80/05 P, EKL, EU:C:2008:482, punkt 61). Kui komisjon võtab vastu selliseid käitumisnorme ja annab nende avaldamisega teada, et ta kavatseb neid edaspidi nendega hõlmatud juhtumitele kohaldada, piirab see institutsioon oma kaalutlusõigust ega saa neist normidest kõrvale kalduda, ilma et tema suhtes olenevalt olukorrast rakendataks sanktsioone selliste õiguse üldpõhimõtete rikkumise eest nagu võrdne kohtlemine või õiguspärase ootuse kaitse (kohtuotsused, 28.6.2005, Dansk Rørindustri jt *vs.* komisjon, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P – C-208/02 P ja C-213/02 P, EKL, EU:C:2005:408, punkt 211, ja Saksamaa jt *vs.* Kronofrance, eespool viidatud, EU:C:2008:482, punkt 60).

89 Kuna lähtuvalt komisjoni teatisest ametivõimude korraldatavas maa ja hoonete müügis sisalduvate riigiabi elementide kohta ei toimunud vaidlusalune müük ei hankemenetluses ega pärast sõltumatu eksperdi antud hinnangut, puudus komisjonil kohustus tõdeda, et kõnealune müük ei sisalda riigiabi elementi.

90 Selleks et müüdud vara väärtust ise hinnata, tugines komisjon eksperdiarvamusele. Mis puudutab komisjoni võimalust lähtuda sellest arvamusest, siis tuleb meenutada, et kui komisjon analüüsib eksperdiarvamusi, mis on koostatud pärast kõnealuse tehingu sooritamist, soovides nende alusel kindlaks teha, kas tavalistel turutingimustel ei oleks ostjal olnud võimalik vara omandada sellise hinnaga, peab komisjon võrdlema tegelikult tasutud müügihinda erinevates aruannetes toodud hinnaga ning tuvastama, kas nende erinevus on piisav, et järeldada eelise olemasolu. Vastav meetod võimaldab arvesse võtta vastavate turuhindade olemuslikult retrospektiivse kindlaksmääramise ebakindlust (vt kohtuotsus Valmont *vs.* komisjon, punkt 78 eespool, EU:T:2004:266, punkt 45 ja seal viidatud kohtupraktika).

91 Ehkki komisjon võib tellida arvamuse välisekspertidelt, ilma et ta selleks kohustatud oleks, ei vabasta see teda nende töö hindamisest. Tegelikult kuulub liidu kohtu poolt kontrollitav ELTL artikli 107 järgimise tagamise ja ELTL artikli 108 rakendamise keskne ülesanne eranditult komisjonile, mitte aga nendele ekspertidele (vt kohtuotsus Valmont *vs.* komisjon, punkt 78 eespool, EU:T:2004:266, punkt 72 ja seal viidatud kohtupraktika).

92 Käesolevas asjas puudub vaidlus selles, et eksperdiarvamuse usaldusväärsust ja objektiivsust ei ole kahtluse alla seadnud ei Kreeka Vabariik ega Ellinikos Chryso, kelle arvel aruanne ka koostati. Siiski vaidlevad hagejad vastu sellele, et komisjon võib sellele aruandele tugineda, kuna aruanne koostati 6 kuud pärast vaidlusalust müüki ja kuna aruande analüüs lähtus eeldusest, et kõnealused kolm kaevandust on „tootmisele lähedal”. Nad vaidlevad vastu ka sellele, et kaevanduste võõrandamise kuupäeval vastasid need aruandes soovitatud hindamismeetodi tingimustele.

93 Mis puudutab esiteks eksperdiarvamuse koostamise kuupäeva, siis tuleb tõdeda, et komisjon võib vara turuhinna hindamisel kasutada eksperdi abi tingimusel, et aluseks võetavad andmed pärinevad kõnealusele kuupäevale eelnevast või sellega samast ajast ning need andmed olid sel kuupäeval kättesaadavad.

94 Niisuguse olukorraga oligi käesoleval juhul tegemist. Eksperdiarvamuses välja pakutud kolmest hindamismeetodist võttis komisjon arvesse vaid esimest, nimelt tulul põhinevat lähenemist. Siinkohal eristatakse aruandes arvesse võetava hinna alusel kolme väärtusel põhinevat valikut, nimelt esiteks ajalooline keskmine hind ajavahemikus 1993–2003, teiseks hind 2004. aasta esimeses kvartalis ning

kolmandaks keskmine hind ajavahemikus 1993–2003, millele lisandub 2004. aasta esimese kvartali hind jagatuna kahega. Nende kolme võimaluse hulgast võttis komisjon arvesse vaid esimest, tuginedes keskmisele hinnale ajavahemikus 1993–2003 ehk hinnale enne vaidlusalust müüki. Lisaks ei võtnud komisjoni arvesse selles arvamuses sisalduvaid andmeid, viidates tegevusele tulevikus või teoreetilistele maavaradele.

95 Kõnealust järeldust ei lükka ümber asjaolu, et eksperdiarvamus anti hindamise tegeliku kuupäeva seisuga 30. juuni 2004. aasta kesköö, mis oli kuus kuud pärast vaidlusalust müüki, kusjuures arvesse võetavad keskmised hinnad ise pärinesid sellele müügile eelnevast ajast.

96 Teiseks, mis puudutab asjaolu, et vaidlustatakse eksperdiarvamuse lähtehüpoteesi, nimelt kõnealuste kaevanduste „tootmisele lähedal" olevat olukorda, siis tuleb toonitada, et arvamuse sissejuhatava osa sõnastusest ilmneb, et selles loetakse „tootmisele lähedal" olevas olukorras olevaks tegevusvalmis kaevandus või kaevandus, mille suhtes viiakse läbi teostatavuse uuringut. Niisugune olukord oli arvamuse kohaselt kolmest Cassandra kaevandusest Stratoni ja Olympiase kaevanduse puhul, mis varem töötasid ja mille tegevus peatati sotsiaalsetel ja keskkonnast tingitud kaalutlustel, mitte aga majanduslikel kaalutlustel, ning Skouriesi kaevandus, mille suhtes viidi läbi teostatavuse uuring.

97 Eksperdiarvamuses võetakse lisaks esiteks arvesse asjaolu, et tegevus kõnealustes kaevandustes peatati ning et tegevus jätkus Stratoni kaevanduses alles 2006. aastal ning Olympiase kaevanduses alles 2008. aastal, ning teiseks asjaolu, et Kreeka ametivõimud andsid usaldusväärsed tagatised kaevandamislubade väljastamiseks, mis on vajalikud tegevuse taaskäivitamiseks kõnealuses kolmes kaevanduses.

98 Viimati nimetatud asjaolu kinnitab vaidlusaluse lepingu artikkel 1, milles on ette nähtud, et „lisaks […] võõrandas Kreeka riik ostjale ning tema nimel ja arvel on jõus kõik olemasolevad, halduslikud ja muud load ja kooskõlastused, mis ei ole kohtulahendiga tühistatud või peatatud, nagu need, mis on loetletud käesoleva lepingu IV lisas". Peale selle tuleneb sama lepingu artiklist 3.3, et „Kreeka riigil lasub kohustus kontrollida esitatud investeerimisprojekti […] kahe kuu jooksul ning väljastada kõik vajalikud load ja kooskõlastused maksimaalselt 10 kuu jooksul".

99 Eespool toodust ilmneb, et hagejate need argumendid, millega püütakse vaidlustada eksperdiarvamuse kui Cassandra kaevanduste kohta antud hinnangu lähtepunkti kehtivus ning mis on kokkuvõtlikult esitatud eespool punktis 65, tuleb tagasi lükata.

100 Kolmandaks, mis puudutab hindamismeetodit, siis hinnatakse eksperdiarvamuses kõnealuste kaevanduste toodangust tulevikus oodatava tulu puhasväärtust, mööndes, et teataval määral valitseb ebakindlus pikaajaliste investeerimiskavade osas. Seda nn tulul põhinevat lähenemist määratletakse kui olulist tegurit niisuguse kaevandatava vara hindamisel, mis on „käigus või arendusjärgus või mille puhul on teostatavuse uuring läbi viidud". Kõnealust lähenemist, sealhulgas asjaolu, et üldiselt on võimalik seda kasutada nende kaevanduste hindamisel eespool toodud tingimustel, ei ole hagejad sellisena kahtluse alla seadnud. Seevastu vaidlevad hagejad vastu nimelt asjaolule, et need kaevandused ei vastanud vaidlusaluse müügi hetkel viidatud tingimustele.

101 Sellegipoolest tuleb märkida, et Stratoni ja Olympiase kaevanduste olukord vastas tegelikult määratlusele, mis eksperdiarvamuses oli antud kaevandustele, „mis tegutsesid minevikus". Nagu ka hagejad möönavad, tegutses Olympiase kaevandus vähemalt kuni 1992. aastani ja Stratoni kaevandus kuni 2002. aastani ning et Skouriesi kaevandus vastab sellele, mida nimetatud arvamuses määratletakse kui „kaevandus, mille suhtes oli teostatavuse uuring lõpuni läbi viidud" (vt eespool punkt 96). Arvamuses tuvastatud vastavat asjaolu ei ole hagejad vaidlustanud.

102 Kõigepealt oli Stratoni kaevandusel kasutusluba, mis oli väljastatud 18. veebruaril 2003 ning mis – olgugi et selle peale oli esitatud tühistamishagi – oli vaidlusaluse müügi hetkel veel kehtiv. Lisaks tuleneb vaidlusaluse lepingu artikli 3.1 sõnastusest, et vähemalt üks kasutusluba oli juba olemas. Seega tuleb tagasi lükata hagejate argumendid, milles väidetakse, et kaevanduse väärtus on madalam kõnealuse müügi hetkel kehtiva kaevandusloa puudumise ja lepinguga loa üleandmata jätmise tõttu.

103 Edasi, mis puudutab Skouriesi kaevanduse väärtust, siis puudub vaidlus, et kõnealune kaevandus oli vaid maardla, millel ei olnud veel kohast infrastruktuuri ega kaevandamisluba ning seda ei olnud kunagi kasutatud. See järeldus on seega kooskõlas eksperdiarvamuses antud määratlusega „kaevandus, mille suhtes oli teostatavuse uuring lõpuni läbi viidud”. Vastava uuringu oli tõepoolest üks äriühing 1998. aastal läbi viinud. Eksperdiarvamuse kohaselt võib seda kaevandust hinnata tulul põhineva lähenemise alusel, kuna see võib saada kaevandamisloa ja seda saab hakata kasutama. Lisaks võetakse arvamuses kaevanduse enda väärtuse arvutamisel arvesse arendus-, ehitus- ja tegutsemiskulusid ning sellise loa saamise halduskulusid. Järelikult ei teinud komisjon vaidlustatud otsuse põhjendustes 77 ja 78 ühtki ilmset viga, kui ta tugines antud kaevanduse hinnangulisele väärtusele kõnealuses arvamuses.

104 Eespool toodut arvesse võttes tuleb tõdeda, et komisjon võis kaalutletult tõdeda, et tulul põhinev lähenemine kuulus käesolevas asjas kohaldamisele Stratoni ja Skouriesi kaevanduse suhtes.

105 Lõpuks, mis puudutab Olympiase kaevandust, siis heidavad hagejad komisjonile ette, et viimane kasutas eksperdiarvamuse andmeid valikuliselt. Siinkohal tuleb aga meenutada, et komisjonil puudub kohustus pimesi lähtuda eksperdiarvamuses toodud tulemustest, vaid ta peab vastupidi kontrollima ja hindama nende ekspertide tööd (vt selle kohta kohtuotsus Valmont *vs.* komisjon, punkt 78 eespool, EU:T:2004:266, punkt 72). Pigem seisneb küsimus selles, kas pärast seda, kui komisjon nõustus eksperdiarvamuse kui lähtepunktiga Cassandra kaevanduste hindamisel, võis ta lähtuda nimetatud arvamuse tulemustest iseäranis selle kaevanduse puhul, nagu ilmneb vaidlustatud otsuse põhjendustest 74–76.

106 Siinkohal tuleb tõdeda, et ilmset hindamisviga tegemata võis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 75 tõdeda, et ta ei saa arvesse võtta Olympiase kaevanduse negatiivset nüüdispuhasväärtust, nagu seda eksperdiarvamuses hinnati tulul põhineva lähenemise alusel. Esiteks on selle väärtuse puhul eeldatav tegutseva kaevanduse olemasolu. Vaidlustatud otsuse tegemise staadiumis ei tegutsenud kaevandus aga mitu aastat, kuna esinesid tõsised keskkonnaprobleemid, mis olid seniste kasutuslubade tühistamise alus, ning keeruline oli saada uusi lubasid. Seetõttu oli komisjonil vaidlustatud otsuse tegemise staadiumis õigus tõdeda, et arvamuse lähtehüpotees, mille kohaselt oli kaevanduses võimalik tegevust uuesti alustada 2008. aastal, ning vaidlusaluse lepingu artiklis 3.3 ette nähtud tähtajad lubade väljastamiseks olid ebarealistlikud. Pealegi toonitasid hagejad ise korduvalt, et sama kaevanduse puhul lubade väljaandmine oli juhuslik.

107 Teiseks leidis komisjon piisavalt usutavalt, et ükski eraõiguslik investor ei nõustu negatiivse väärtusega vara ostmisel tasuma positiivset hinda. Turumajanduse tingimustes tegutsev eraõiguslik investor lähtub nimelt kasumlikkuse väljavaadetest (vt kohtuotsus, 12.12.2000, Alitalia *vs.* komisjon, T-296/97, EKL, EU:T:2000:289, punkt 84 ja seal viidatud kohtupraktika). Nagu komisjongi usutavalt leiab, oleks niisugune investor kasumlikkuse väljavaadete hindamisel võtnud arvesse loodetavat väärtust ning näinud oma kaevanduse käikulaskmise ette üksnes juhuks, kui kulla hinna kurss muudab selle kasumlikuks, et vältida kahjumit. Siiski ei suuda hagejad muuta ebausutavaks komisjoni järeldust, et kaevanduse käitamiseks vajalike lubade andmine oli ebatõenäoline. Sama kehtib ka hüpoteesi suhtes, mille kohaselt isegi kui kulla hind oleks kaevanduse muutnud teoreetiliselt kasumlikuks, oli kaevanduse käikulaskmine nii ebakindel, et seda väärtust ei oleks saanud arvutada ja see oleks võrdunud nulliga.

108 Komisjon ei teinud ilmseid hindamisvigu ka siis, kui ta lahutas nimetatud väärtusest 5,5 miljoni euro suuruse summa Olympiase kaevanduse hoolduskuludena, nagu need olid lepingulise kohustusena kindlaks määratud vaidlusaluse lepingu artikliga 3 (vt vaidlustatud otsuse punkt 75), mille kohaselt kannab Ellinikos Chrysos vastavad kulud maksimaalselt kolme aasta pikkuse perioodi jooksul. Nimelt, kuna nende aastate arv, mille jooksul kõnealune kaevandus ei ole kasutuses, ei olnud vajalike kasutuslubade puudumise tõttu ettenähtav, ei saa komisjonile ette heita, et ta ei võtnud arvesse täiendavaid hoolduskulusid. Lisaks sisaldab selle lepingu artikkel 4 lepingu lõpetamise klauslit, mille kohaselt juhul, kui üks pooltest rikub lepingulisi kohustusi, mille hulka kuulub Kreeka riigi poolt kasutuslubade väljastamine, võib teine pool lepingust taganeda. Järelikult võis Ellinikos Chrysos nende lubade väljastamata jätmisel vabaneda oma kohustustest kanda hoolduskulusid aastatel, mis järgnevad lepingu artiklis 3.3 ette nähtud ajale.

109 Eespool toodut arvesse võttes tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsuse põhjendustes 75 ja 76 toodud kaalutlused on usutavad ja ühtsed ning et komisjon ei teinud eraõigusliku investori kriteeriumi kohaldamisel ühtki ilmset hindamisviga.

110 Seda järeldust ei sea kahtluse alla hagejate esitatud erinevad argumendid.

111 See kehtib esiteks hagejate väite puhul, mille kohaselt oleks komisjon pidanud arvesse võtma käesoleval juhul reaalselt olemas olevat eraõiguslikku ostjat, nimelt Kinrossi kontsern/TVX Hellas, selleks et hinnata, kas vaidlusaluse müügi käigus võõrandatud vara hind vastab vara turuväärtusele.

112 Selles osas tuleb märkida, et esiteks oli Kinrossi kontsern/TVX Hellas vara endine omanik, kes sai tegevusest suure kahjumi ning püüdis lõpetada oma investeerimisprojekti, ning teiseks ei pärinenud hind, mis määrati Cassandra kaevanduste Kreeka Vabariigile võõrandamisel, ilmselgelt läbirääkimistest müüdava vara väärtuse üle, mis tähendaks vara objektiivset hindamist. Nagu on kohtuvälise kokkuleppe preambuli sõnastuses otse märgitud, loetakse 11 miljoni euro suurune hind „mõistlikuks rahaliseks hüvitiseks", millega täideti kõik vastastikused nõuded vana omaniku ja Kreeka Vabariigi vahel. Loogiliselt viitab see asjaolule, et arvesse ei võetud mitte üksnes vara väärtust kui sellist, vaid ka muude kohustuste täitmata jätmisest tulenevaid nõudeid. Niisugused elemendid on aga vara väärtuse puhul kõrvalised ning sõltuvad minevikus aset leidnud faktilistest asjaoludest, mis ei ole uue ostja jaoks tulevikus tingimata asjakohased.

113 Lisaks tuleb tagasi lükata Ellinikos Chrysose väide, et vaidlusaluse müügi toimumise hetkel ei olnud nõuded selged ega sissenõutavad, mis kinnitab seda, et 11 miljoni euro suurune summa ei olnud nõuete tegeliku tasumise tulemus. Nimelt hetkel, mil kohtuvälise kokkuleppe pooled leppisid kokku vastastikuste nõuete ja kohustuste täitmises, jõudsid nad kokkuleppele, et vastavat summat saab lugeda „mõistlikuks rahaliseks hüvitiseks", et vältida aastatepikkusi vahekohtu- ja kohtumenetlusi, mille tulemus ei ole teada (vt kohtuvälise kokkuleppe preambuli punkt F). Nii on vastavad nõuded selged ja seega sissenõutavad alates kohtuvälist kokkulepet puudutava seaduse avaldamisest. Lisaks tuleb märkida, et kohtuvälise kokkuleppe preambuli punktides D ja E kirjeldati neid nõudeid nimelt esiteks kui pretensioone, mille riik esitas seoses kaevanduste kasutusele võtmata jätmisega ning uute uuringute teostamata jätmisega kulla metallurgiaettevõtte loomiseks ja tegutsemiseks, samuti keskkonnakaitset puudutavate õigusnormide (tuvastatud või tuvastamata) rikkumistega, ning teiseks TVX Hellase pretensioone, mis põhinesid kirjalikes kinnitustes tagatise ning nende kaevanduste nõuetekohaseks käitamiseks kõigi vajalike lubade ja kooskõlastuste kohta, iseäranis pretensioone kapitaliinvesteeringute vähenemisest tingitud kahju kohta.

114 Seega, kuigi ei saa põhimõtteliselt olla välistatud, et 11 miljoni euro suurune summa kujutab endast ka õiget turuväärtust vara eest, mille Kreeka Vabariik andis üle Ellinikos Chrysosele, ei ole võimalik tõdeda, et nimetatud summa ei olnud seotud Kreeka Vabariigi ja TVX Hellase vaheliste nõuete tasaarvestamisega. Eespool toodut arvestades järeldas komisjon vaidlustatud otsuse põhjendustes 53–55 faktivigu tegemata, et nimetatud summa tulenes kohtuvälise kokkuleppe kahe poole vastastikuste nõuete tasaarvestamisest.

115 Seega, kuna puuduvad hagejate üksikasjalikud argumendid, mis võimaldavad tõendada, et nõuete tasaarvestamise tulemus võib peegeldada kaevanduste tegelikku turuväärtust, kuna pooltevahelised vastastikused nõuded on müüdud vara tegeliku väärtuse ja seega vara hinna koostisosa, siis ei saa komisjonile ette heita, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 54 leidis viimane, et kõnealune nõuete tasaarvestamine ei vastanud müüdud vara väärtusele.

116 Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et komisjon ei teinud ilmset hindamisviga, kui ta eraõigusliku investori põhimõtte kohaldamisel keeldus lähtepunktina arvesse võtmast Kinrossi kontserni/TVX Hellase tegevust, et hinnata vaidlusaluse lepinguga üle antud vara.

117 Sama kehtib teiseks Kreeka Vabariigi argumendi suhtes, mille kohaselt näitab eraõiguslik investor konkreetses kaevanduste müümise kontekstis üles hoolt tagada kaevanduste nõuetekohane toimimine ning järelikult tuleb nende kaevanduste väärtuse hindamisel arvesse võtta keskkonnakaitse ja tööohutuse nõudeid. Siinkohal tuleb esiteks toonitada, et vaidlusaluse lepingu sõnastusest ei selgu, et Kreeka riik tahtis Ellinikos Chrysosega sõlmitud tehingu abil kontrollida keskkonnaalase ja sotsiaalse vastutuse üleminekut vanalt omanikult uuele või et ta pidi kiirelt tegutsema, et vältida keskkonnakahju või sotsiaalprobleemide suurenemist. Vastupidi, Kreeka riik nägi selles lepingus ette tingimuse, millega Ellinikos Chrysos vabastatakse täielikult mis tahes vastutusest keskkonnale ja kolmandatele isikutele tekitatud kahju eest, mis põhjustati enne lepingu ratifitseerimise seaduse avaldamist või mille tinginud põhjused leidsid aset enne seaduse avaldamist. Täielik vabastamine on vaidlusalusest lepingust taganemisel ette nähtud vastutuse puhul, mis tekib pärast kõnealuse lepingu allkirjastamist (vt selle lepingu artikkel 1.3).

118 Kolmandaks tuleb tagasi lükata ka Kreeka Vabariigi argumendid, mille kohaselt ta vähendas kõnealusesse tehingusse astumisega oma kahju, mis ta sai Cassandra kaevanduste tegevuse täielikust lõpetamisest. Nimelt ei vabasta asjaolu, et tehing on mõistlik avaliku võimu või avalik-õigusliku ettevõtja jaoks, kes annab abi, kohustusest kontrollida, kas kõnealused meetmed annavad abisaajast ettevõtjale majandusliku eelise, mida ta tavalistel turutingimustel ei oleks saanud, ning seega ei ole piisav, et muuta kõnealune meede eraõigusliku investori kriteeriumiga kokkusobivaks (vt selle kohta kohtuotsus, 13.9.2010, Kreeka jt *vs.* komisjon, T-415/05, T-416/05 ja T-423/05, EKL, EU:T:2010:386, punktid 213 ja 214).

119 Neljandaks on asjakohatu ka Ellinikos Chrysose argument, milles ta käesoleva väite kontekstis viitab faktiveale, mis seisneb Kinrossi kontserni/TVX Hellase majandusaasta aruandes Cassandra kaevandustesse tehtud investeeringu kahjumina kajastamises.

120 Esiteks kattub see argumendiga väidetava vea kohta eraõigusliku investori kriteeriumi kohaldamisel, kuna komisjon oleks võõrandatud vara turuväärtuse hindamisel pidanud arvesse võtma tegeliku investori Kinrossi kontserni/TVX Hellase tegevust, nagu seda on analüüsitud eespool punktides 110–116. Teiseks, nagu komisjon õigesti toonitas vaidlustatud otsuse põhjenduses 52, ei võrdu äriühingu raamatupidamislik väärtus alati turuväärtusega, kui varasid hinnatakse eesmärgiga määrata kindlaks nende müügihind (vt selle kohta kohtuotsus Kreeka jt *vs.* komisjon, punkt 118 eespool, EU:T:2010:386, punktid 307–309).

121 Järelikult, kuna puuduvad tõendid, mis kinnitaksid, et vaidlusaluse müügi käigus võõrandatud vara raamatupidamislik väärtus vastab vara turuväärtusele, siis ei saa komisjonile ette heita, et vaidlustatud otsuse põhjenduses 52 ei võtnud ta seda väärtust arvesse.

122 Viiendaks, mis puudutab hagejate etteheidet seoses veaga vaidlusaluse lepinguga üle antud kaevanduste väärtuse arvutamisel, siis tuleb kõigepealt meelde tuletada, et komisjon selgitas vaidlustatud otsuse põhjenduses 68, et ta analüüsis kõigi kolme kaevanduse väärtust kaht aspekti silmas pidades: esiteks kaevanduse väärtus, mis peab põhinema vaidlusaluse müügi hetkel olemas olevatel majandusnäitajatel, ning teiseks kaevanduse võime tegutseda, mis võimaldab nimetatud väärtuse realiseerida.

123 Siinkohal vaidleb Ellinikos Chrysos vastu sellele, et komisjon võis teha iga kõnealuse kaevanduse jaoks eraldi arvutuse. Selles osas tugines ta kohtuistungil Symvoulio tis Epikrateiase 17. aprilli 2013. aasta otsusele kohtuasjas nr 1492/2013, milles on leitud, et Cassandra kaevandused olid üks ja lahutamatu üksus. Üldkohus leiab, et niisugune argument ei ole põhjendatud, kuna selles jäetakse tähelepanuta asjaolu, et nende kaevanduste koguväärtus on vaid kõigi nende väärtuste summa ning et neist iga kaevanduse negatiivne väärtus mõjutab teiste positiivset väärtust.

124 Mis esiteks puudutab iga kõnealuse kaevanduse väärtuse arvutamist, siis tuleb viidata eespool punktidele 100–109.

125 Mis teiseks puudutab kõnealuse maa väärtust, siis tuleb meenutada, et vaidlusaluse lepinguga anti muu vara hulgas üle suur hulk kinnisvara ning ehitusvööndis ja ehituskeeluvööndis asuvat ja põllumajanduslikku maad (vt lepingu artikli 1 A osa). Vaidlustatud otsuse põhjenduses 81 kvalifitseeris komisjon selle maa tulenevalt kaevandustegevuse isepärast kaevandusettevõtja varaks, mitte aga laias tähenduses kinnisvaraks. Hagejad väidavad, et kuna Cassandra kaevandused vaidlusaluse müügi hetkel ei tegutsenud, oli maa kasutamise võimatuse tõttu maal väike väärtus.

126 Siinkohal tuleb märkida, et komisjon võttis vaidlustatud otsuse põhjenduses 81 kõnealuse maa hindamisel lähtepunktiks eksperdiarvamuse, lugedes maa kaevandustest eraldiseisvaks varaks, ning möönis seejuures, et maad ei saa kasutada muul otstarbel kui kaevandustegevus. Selle seisukohaga tuleb nõustuda, sest maa on täiendav vara, millel on majanduslikult hinnatav olemuslik väärtus.

127 Lisaks, kuna eksperdiarvamus põhines andmetel, mille Ellinikos Chrysos esitas nende kaevanduste väärtuse hindamiseks, ning eksperdiarvamus ei olnud seega täiesti sõltumatu hinnang, kontrollis komisjon kõnealuse maa väärtust, nagu see on toodud nimetatud arvamuses, vastates 6 miljonile eurole, ning lähtus muu hulgas hinnast, mille TVX Hellas maa eest maksis 1995. aastal, ning korrigeeris seda hinda vastavalt üldisele tööstustoodangu hinnaindeksile ajavahemikul 1995–2003 (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 84–86).

128 Sel teel jõudis komisjon 3,5 miljoni euro suuruse summani TVX Hellase poolt 1995. aastal ostetud maa puhul ning 1,1 miljoni euroni selle äriühingu poolt pärast 1995. aastat ostetud 70 täiendava maatüki puhul. Viimati nimetatud maatükkide väärtus oli tuletatud selle äriühingu raamatupidamisaruannetest ning komisjon leidis, et aruannetes toodud hind vastas turuhinnale, kuna selle määras turg ise (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 88). Sel viisil saadud 4,6 miljoni euro suurust kogusummat korrigeeriti vastavalt Kreeka üldisele tööstustoodangu hinnaindeksile ajavahemikel 1995–2003 ning 1998–2003, mille tulemusel jõuti 5,9 miljoni euroni. Komisjon sai seega summa, mis oli väga lähedal eksperdiarvamuses nimetatule, ning luges selle turuväärtuseks detsembris 2003 (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 89 ja 90).

129 Esiteks möönsid Kreeka ametivõimud haldusmenetluses ka ise, et arvesse võiks võtta maa väärtust, mis määrati kindlaks 1995. aasta hankemenetluses (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 87).

130 Teiseks on vastav lähenemine kooskõlas kohtupraktikaga, mille kohaselt võivad ostukulud kujutada teisest või kaudset märki maa väärtuse kohta (kohtuotsus, 10.4.2003, Scott *vs.* komisjon, T-366/00, EKL, EU:T:2003:113, punkt 106, mille peale ei ole selles küsimuses apellatsioonkaebust esitatud). Käesolevas asjas kasutas komisjon tõepoolest hinda, mille TVX Hellas tasus maa ostu hetkel 1995. aastal, selleks et kontrollida ja kinnitada maa väärtust, mida oli juba eksperdiarvamuses hinnatud, nagu on märgitud vaidlustatud otsuse põhjenduses 86.

131 Siinkohal ei ole veenev kriitika selle kohta, et komisjon kohaldas üldist tööstustoodangu hinnaindeksit, selleks et kõnealuse maa väärtust korrigeerida kuni 2003. aastani valitsenud inflatsiooniga, sest vastavat indeksit kohaldatakse tööstuskaupadele, mitte aga maale, kus neid kaupu toodetakse. Esiteks ei tulnud komisjonil tuvastada maa väärtus mitte 1995. aastal, vaid vaidlusaluse müügi ajal 2003. aastal, ning teiseks, kuna puudub tööstusmaa hinnaindeks, pidi komisjon kohaldama kas kaubanduspindade

hinnaindeksit või üldist tööstustoodangu hinnaindeksit, mida käesoleval juhul kasutati. Lisaks tuleb märkida, et vastav valik oli hagejate jaoks pigem soodne, kuna see tõi kaasa madalama hinna kui see oleks olnud kaubanduspindade hinnaindeksi kohaldamisel. Neil asjaoludel ei teinud komisjon ilmset hindamisviga, kui ta kasutas üldist tööstustoodangu hinnaindeksit. Järelikult tuleb tõdeda, et komisjon tuvastas käesolevas asjas maa väärtuse, mis piisavalt täpselt vastab maa väärtusele detsembris 2003, nagu see on nõutav kohaldatavast kohtupraktikast tulenevalt (kohtuotsus Scott *vs.* komisjon, punkt 130 eespool, EU:T:2003:113, punkt 100).

132 Eespool toodut arvesse võttes tuleb hagejate etteheide kõnealuse maa väärtuse arvutamise kohta tagasi lükata.

133 Mis kolmandaks puudutab kõnealuste maagivarude väärtust, siis tuleb märkida, et vaidlusaluse lepingu alusel võõrandas Kreeka riik Ellinikos Chrysosele esiteks kullamaagi varud ning teiseks muude maagikontsentraatide (plii ja tsink) maardlad.

134 Kullamaagi varude osas möönis komisjon vaidlustatud otsuses, et vaidlusaluse müügi ajal oli kullavarude väärtus negatiivne hinna ja kulude suhte tõttu, arvestades suhteliselt madalat kulla hinda ning selle otsuse punktis 92 arvutatud kulusid, mis olid seotud kullakontsentraadi veo ja töötlemisega. Lisaks toonitas ta, et eksperdiarvamuses ei hinnatud kullamaagi väärtust. Seetõttu oli komisjoni arvates seda väärtust võimatu arvutada (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 93).

135 Kullamaagi varude kohta leiab komisjon, et arukas investor ei käitle neid varusid, selleks et vältida kahjumit, ning järelikult ei olnud varude väärtus negatiivne, vaid võrdne nulliga. Siiski märkis Kreeka Vabariik, et kullakontsentraatides oli arseeni sisaldus ligikaudu 10% ning et kui neid ei saa turustada, tuleb need liigitada ohtlikeks jäätmeteks, mille töötlemine ja käitlemine on kohustuslik vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta direktiivile 2006/21/EÜ kaevandustööstuse jäätmete käitlemise kohta (ELT 102, lk 15). Sellegipoolest leidis komisjon õigesti, et kaevanduste väärtuse arvutamisel oli keskkonnakulusid juba arvesse võetud ning et järelikult ei tulnud varude hindamisel neid kulusid teist korda maha arvata.

136 Mis puudutab võõrandatud maardlates asuvaid muid maagikontsentraate, siis komisjon tugines eksperdiarvamuses sisalduvale 30. juunil 2004 olemasolevate kontsentraatide hinnangule metallitöötlemiskulude arvutamise standardmeetodi kohaselt, mille alusel ta arvutas välja maagisulatustehase netotoodangu (vt vaidlustatud otsuse põhjendused 95 ja 96). Seejärel korrutas ta maagi hulga (mille andmed esitas Ellinikos Chrysos) detsembris 2003 metallide hinnaga vastavalt metallide börsi noteeringutele, saades väärtuseks 3 miljonit eurot. Lisaks täpsustas ta, et peale maardlate, mille Ellinikos Chrysos müüs detsembris 2004 ehk pärast selle arvamuse koostamist, ei olnud vaidlusaluse müügiga samal ajal aset leidnud ühtki muud tehingut, mida oleks võrdleva analüüsi tegemiseks olnud võimalik arvesse võtta. Komisjon ei ole seega selles osas teinud ilmset arvutamisviga.

137 Mis puudutab Kreeka Vabariigi argumenti, mille kohaselt sisuliselt Ellinikos Chrysosele müügi hetkel olid võõrandatavates maardlates asuvad maagimahud väiksemad eksperdiarvamuses leitust, siis tuleb see tagasi lükata, kuna komisjon ei olnud sellest haldusmenetluses teadlik. Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb, et riigiabi valdkonnas tehtud otsuse õiguspärasust tuleb hinnata asjaolude alusel, millest komisjon oli otsuse tegemise ajal teadlik (vt kohtuotsus, 20.3.2013, Rousse Industry *vs.* komisjon, T-489/11, EU:T:2013:144, punkt 33 ja seal viidatud kohtupraktika), ning et hageja ei saa kohtus tugineda faktilistele asjaoludele, mida ELTL artiklis 108 ette nähtud kohtueelses menetluses ei esitatud. Sama moodi ei saa komisjonile ette heita, et ta ei võtnud arvesse faktilisi või õiguslikke asjaolusid, mis talle oli haldusmenetluses võimalik esitada, kuid mida ei tehtud, sest komisjon ei ole kohustatud omal algatusel ja oletustele tuginedes uurima, milline on see teave, mida oleks talle võidud esitada (vt selle kohta kohtuotsus, 27.9.2012, Wam Industriale *vs.* komisjon, T-303/10, EU:T:2012:505, punkt 119 ja seal viidatud kohtupraktika).

138 Seega tuleb käesolev etteheide tagasi lükata osas, milles leitakse, et valesti on arvutatud võõrandatud maardlates asuvate muude maagikontsentraatide väärtus.

139 Kõiki eespool toodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb tervikuna tagasi lükata esimese väite teine osa, mis puudutab esimest abimeedet, kuna Üldkohus ei ole tuvastanud ühtki ilmset hindamisviga eraõigusliku investori kriteeriumi kohaldamisel ega muud fakti- või arvutusviga ELTL artikli 107 lõike 1 kohaldamisel.

– Esimene väiteosa, et riigi ressursside kasutamise tingimuse hindamisel on tehtud viga

140 Hagejad kinnitavad sisuliselt, et kuna komisjon leidis vaidlustatud otsuse põhjenduses 106, et Kreeka Vabariik oli müüja, mitte lihtsalt vahendaja, kes tegutseb avalikes huvides, siis hindas komisjon valesti asjaolusid ning järelikult ekslikult luges täidetuks riigi ressursside kriteeriumi. Esiteks koosnes tehing tegelikult eraõiguslike ettevõtjate vahelistest „peegel-", „järjestikustest" või „tagatud" lepingutest ning Kreeka riik oli seega pelgalt vahendaja, et otsida ostja ja tagada kaevanduste jätkuv tegevus koos väljakujunenud keskkonnakaitsega ning säilitada piirkonnas tööhõive.

141 Teiseks ei kujuta vahendid, mida kasutati Cassandra kaevanduste vaidlusaluse müügihinna tasumiseks ja mis vaidlusaluse lepingu artikli 2 alusel kanti otse üle TVX Hellasele, endast riigi ressursside otsest kadu, mille võiks Kreeka riigile süüks panna, kuna riigi ressursside otsest ega kaudset üleandmist asjakohase kohtupraktika tähenduses ei toimunud.

142 Lisaks on Kreeka Vabariik seisukohal, et vaidlusaluses tehingus pelga vahendaja rolli kinnitab seisukoht, mille siseturu ja teenuste peadirektoraadi riigihangete talituse riigihankeõiguse osakond selle kohta võttis 21. septembri 2009. aasta kirjas Kreeka arenguministeeriumi peasekretärile vastusena tema küsimusele, kas vaidlusalune leping kuulub riigihankeõiguse rakendusalasse. Seda seisukohta kinnitab ka asjaolu, et liidu õigusest ei tulene kohustust korraldada kaevanduse müümisel riigihange.

143 Ellinikos Chrysos lisab, et asjaolu, et kõnealust vara või 11 miljoni euro suurust summat ei kajastatud kunagi Kreeka riigi eelarves, muudab Kreeka õiguse kohaselt võimatuks abi tagasinõudmise, nagu seda tuleb vaidlustatud otsuse kohaselt teha. Kreeka riik peaks nimelt vastu võtma uued spetsiifilised õigusnormid, et täita abi tagasinõudmise kohustus.

144 Kreeka Vabariigi hinnangul ei piisa Cassandra kaevanduste müügihinna riigiabiks kvalifitseerimisel sellest, et hind oleks väiksem turuväärtusest, et Kreeka riik sai virtuaalsel ajavahemikul TVX Hellase vara omanikuks enne vara ostjale Ellinikos Chrysosele üleandmist ning et Kreeka riik kontrollis kõiki neid tehinguid ja ratifitseeris need seadusega.

145 Komisjon vaidleb hagejate argumentidele vastu.

146 Mis puudutab riigi ressursside kasutamise tingimust ja seega kõnealuse meetme riigile süüks panemist, siis tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, et eeliseid abina [ELTL] artikli [107] lõike 1 tähenduses käsitamiseks peavad need esiteks olema otseselt või kaudselt antud riigi ressurssidest (vt kohtuotsus, 16.5.2002, Prantsusmaa *vs.* komisjon, C-482/99, EKL, EU:C:2002:294, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

147 Teiseks peab eelis tulenema riigi ressursside üleandmisest. Nimelt saab väljakujunenud kohtupraktika kohaselt üksnes neid eeliseid, mis on antud otse või kaudselt riigi ressurssidest või mis kujutavad endast riigi jaoks lisakohustust, lugeda abiks ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses (vt kohtuotsus, 19.3.2013, Bouygues ja Bouygues Télécom *vs.* komisjon jt ja komisjon *vs.* Prantsusmaa jt, C-399/10 P ja C-401/10 P, EKL, EU:C:2013:175, punkt 99 ja seal viidatud kohtupraktika). Need kaks tingimust on eraldiseisvad ja kumulatiivsed (kohtuotsus, 5.4.2006, Deutsche Bahn *vs.* komisjon, T-351/02, EKL, EU:T:2006:104, punkt 103).

148 Siinkohal ei ole vaja igal juhul tuvastada, et toimunud on riigi ressursside üleandmine, selleks et ühele või mitmele ettevõtjale antud eelist saaks käsitleda riigiabina ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses. Nii loetakse abiks erinevas vormis sekkumisi, mis leevendavad ettevõtja eelarvet tavaliselt koormavaid kohustusi ja mis seetõttu ei ole küll toetused selle sõna kitsas tähenduses, ent on siiski samalaadsed ja neil on identsed tagajärjed (vt kohtuotsus Bouygues ja Bouygues Télécom *vs.* komisjon jt ja komisjon *vs.* Prantsusmaa jt, punkt 147 eespool, EU:C:2013:175, punktid 100 ja 101 ja seal viidatud kohtupraktika).

149 Nimelt tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et ELTL artikli 107 lõige 1 määratleb riigi sekkumisi nende tagajärgede kaudu (vt kohtuotsus, 5.6.2012, komisjon *vs.* EDF, C-124/10 P, EKL, EU:C:2012:318, punkt 77 ja seal viidatud kohtupraktika; kohtuotsus Bouygues ja Bouygues Télécom *vs.* komisjon jt ja komisjon *vs.* Prantsusmaa jt, punkt 147 eespool, EU:C:2013:175, punkt 102).

150 Nii võib riiklik sekkumine, mis võib samal ajal asetada ettevõtjad, kelle suhtes seda kohaldatakse, teistest soodsamasse olukorda ja luua piisavalt konkreetse riski, et riigile tekib tulevikus lisakohustus, koormata riigi ressursse (vt kohtuotsus Bouygues ja Bouygues Télécom *vs.* komisjon jt ja komisjon *vs.* Prantsusmaa jt, punkt 147 eespool, EU:C:2013:175, punkt 106 ja seal viidatud kohtupraktika).

151 Lisaks on Euroopa Kohus täpsustanud, et riigigarantii vormis antud eelised võivad tähendada riigile täiendavat kohustust (kohtuotsused, 1.12.1998, Ecotrade, C-200/97, EKL, EU:C:1998:579, punkt 43; 8.12.2011, Residex Capital IV, C-275/10, EKL, EU:C:2011:814, punktid 39–42, ning Bouygues ja Bouygues Télécom *vs.* komisjon jt ja komisjon *vs.* Prantsusmaa jt, punkt 147 eespool, EU:C:2013:175, punkt 107).

152 Peale selle tuleneb kohtupraktikast, et kui majanduslikus mõttes on turutingimuste muutmine, mille tekitab teatud ettevõtjatele kaudselt antud eelis, riigivõimu jaoks ressursside kaotamise tulem, ei too autonoomse otsuse tegemine investorite poolt kaasa seose kadumist mainitud ressursside kao ja kõnealustele ettevõtjatele antud eelise vahel (kohtuotsus Bouygues ja Bouygues Télécom *vs.* komisjon jt ja komisjon *vs.* Prantsusmaa jt, punkt 147 eespool, EU:C:2013:175, punkt 108).

153 Järelikult peab komisjon riigiabi olemasolu tuvastamiseks tõendama piisavalt otsest seost ühelt poolt abisaajale antud eelise ja teiselt poolt riigieelarve vähenemise või eelarvel lasuva kohustuse piisavalt konkreetse majandusliku riski vahel (kohtuotsus Bouygues ja Bouygues Télécom *vs.* komisjon jt ja komisjon *vs.* Prantsusmaa jt, punkt 147 eespool, EU:C:2013:175, punkt 109).

154 Käesoleval juhul puudub vaidlus selles, et vaidlusalune leping, mille alusel sai Ellinikos Chrysos eelise, sõlmiti viimase ja Kreeka riigi vahel. Lepingu kohaselt annab Kreeka riik kui müüja teatud hulga kohustusi ja õigusi teisele lepingupoolele, nagu need, mis tulenevad lepingu artiklitest 1.3, 3.3 ja 4. Järelikult tuleb tõdeda, et eelise, mis tuleneb sellest lepingust, mille puhul oli Kreeka riik algataja, allkirjastaja ja garant, saab süüks panna viimasele.

155 Mis puudutab asjaolu, et eelis anti otseselt või kaudselt riigi ressursside abil, siis tuleb esiteks märkida, et vaidlusalune müük, nimelt Cassandra kaevanduste edasimüümine Ellinikos Chrysosele turuhinnast madalama hinnaga tähendab Kreeka riigi tulu vähenemist võrreldes tuluga, mis ta oleks võinud saada, ning seega ressursside kaotust. See kujutab endast vara omandava äriühingu jaoks eelist ning riigi jaoks riigi ressurssidel lasuda võivat kohustust. Teiseks tõi Kreeka riik kohustustega, mis võeti vaidlusaluse lepingu artiklitega 1.3, 3.3 ja 4, mis kiideti heaks Kreeka seaduse nr 3220/2004 artiklitega 52 ja 53, kaasa ohu, et tema eelarvest tuleb kanda kulud, mis on seotud toimingutega, mida tal võib kohaldatavate õigusnormide järgimiseks ostja asemel olla vaja teha. Kreeka riigi antud kõnealused tagatised loovad piisavalt konkreetse ohu, et tulevikus tekib riigile täiendav kohustus eespool punktides 151 ja 153 viidatud kohtupraktika tähenduses.

156 Järelikult ei teinud komisjon viga, kui ta kinnitas vaidlustatud otsuse põhjendustes 105–107, et ressursside üleandmise kriteerium oli täidetud.

157 Hagejate esitatud argumendid seda järeldust kahtluse alla ei sea.

158 Esiteks, mis puudutab hagejate argumenti üheainsa tehingu kohta, mis koosneb eraõiguslike poolte vahelistest tagatud lepingutest, siis tuleb esiteks märkida, et vaidlusaluse lepingu ja kohtuvälise kokkuleppe sõnastus viitab otseselt Kreeka riigi poolt kõnealuse vara omandamisele (vt kohtuvälise kokkuleppe punkti II alapunktid a ja e ning vaidlusaluse lepingu preambuli lõike 3 punkt a ja artikkel 1). Kreeka riik omandas vara nimelt selleks, et vara omand seejärel üle anda Ellinikos Chrysosele. Lisaks oli kinnistusraamatus vara Kreeka riigi nimele kandmata jätmine – millele Ellinikos Chrysos viitab, et tõendada, et vara omand ei läinud Kreeka riigile üle – sõnaselgelt ette nähtud seaduse nr 3220/2004 artikli 51 lõike 2 punktiga a kui erand üldkohaldatavatest sätetest. Vastav erinorm ei too siiski kaasa omandi Kreeka riigile ülemineku takistamist. Kui Kreeka riik ei oleks olnud vara omanik, ei oleks ta oma vara saanud ka Ellinikos Chrysosele üle anda.

159 Teiseks tuleb ka Kreeka Vabariigi argument riigi ressursside otsese üleandmise puudumise kohta tagasi lükata, kuna see põhineb kohtupraktika osalisel ja ebaõigel tõlgendamisel. Nagu on meenutatud eespool punktides 147–149, ei ole ressursside otsene üleandmine vajalik.

160 Lõpuks tuleb tagasi lükata Ellinikos Chrysose argument, et abi tagasinõudmine on võimatu, kuna Kreeka riik peaks selleks vastu võtma uued spetsiifilised normid, sest kõnealust vara või 11 miljoni euro suurust summat ei kajastatud kunagi riigieelarves. Nimelt ilmneb väljakujunenud kohtupraktikast, et ainus väide, millele riik, kes on abi tagasinõudmise otsuse adressaat, saaks tugineda, et põhjendada siseturuga kokkusobimatuks tunnistatud abi tagasi nõudmata jätmist, seisneb täielikus võimatuses nõuetekohaselt täita abi tagasinõudmise otsust (vt selle kohta kohtuotsus, 12.5.2005, komisjon *vs.* Kreeka, C-415/03, EKL, EU:C:2005:287, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika). Siiski ei kujuta võimalik vajadus võtta selleks vastu spetsiifilised õigusnormid endast vastavat täielikku võimatust, vaid kuulub pigem sellel riigil lasuva kohustuse hulka teha raskuste ületamiseks heas usus koostööd, rangelt järgides aluslepingu sätteid ja eelkõige riigiabi käsitlevaid sätteid (vt selle kohta kohtuotsus komisjon *vs.* Kreeka, C-415/03, EU:C:2005:287, punkt 42).

161 Eespool toodut arvesse võttes tuleb esimese väite esimene osa esimese abimeetme kohta põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

– Kolmas väiteosa, et viga on tehtud konkurentsimoonutuse olemasolu tingimuse ja mõju hindamisel liikmesriikidevahelisele kaubandusele (kohtuasi T-233/11)

162 Esiteks väidab Kreeka Vabariik, et rikutud on konkurentsiõiguses asjakohase turu määratlemise norme, kuna komisjon võttis turu puhul lisaks arvesse maardlates esinevaid metalle. Kuna tema arvates oli vaidlusaluse müügi ajal kõnealuste kaevanduste hulgas ainsana tegutsev Stratoni kaevandus ning kuna viimane tootis vaid plii- ja tsingimaaki, puudutas kõnealune müük üksnes nende maakide turgu.

163 Teiseks vaidleb Kreeka Vabariik vastu komisjoni järeldusele, mis on esitatud vaidlustatud otsuse põhjenduses 110 ning mille kohaselt tsingi, vase, plii, kulla ja hõbeda kaevandamisega tegeleti lisaks Kreekale enesele 11 liikmesriigis ning et nende toodetega kaubeldi kogu liidus. Selles järelduses võidakse viidata vaid metallide turule, mis ei ole õige asjakohane turg. Konkureerivad plii- ja tsingimaagi tootjad (õige asjakohane turg) tuvastati seevastu vastavalt komisjoni toodud 11 liikmesriigist kuues ja viies liikmesriigis, nagu on märgitud arvamuses „Olympias Marketing Study". Lisaks oli Ellinikos Chrysose mõju konkurentsile väike, kuna vaidlusalusele müügile järgneval aastal moodustas tema toodang Euroopa turul tsingimaagi kaevandamisest vaid 0,2% ja pliimaagi kaevandamisest vaid 0,9%. Lõpuks tõi kõnealune müük endaga kaasa nimetatud maakide tootmise kasvu liidus. Kuna need maagid hõlmasid vastavalt üksnes 34% ja 54% liidu metallitööstuse potentsiaalist, kaeti puudujääk impordiga riikidest, mis liitu ei kuulunud. Järelikult kõnealune müük mitte ei moonutanud, vaid soodustas Euroopa tööstuse konkurentsivõimet.

164 Komisjon vaidleb Kreeka Vabariigi argumentidele vastu.

165 Kõigepealt tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on riigiabi valdkonnas kaks [ELTL] artikli [107] lõike 1 kohaldamise tingimust, mis puudutavad mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele ning konkurentsi moonutamist, üldjuhul lahutamatult seotud. Eelkõige kui riigi antud finantsabi tugevdab ühe ettevõtja seisundit ühendusesiseses kaubanduses teiste konkureerivate ettevõtjate suhtes, tuleb asuda seisukohale, et abi mõjutab viimaseid (vt kohtuotsus, 30.4.2009, komisjon *vs*. Itaalia ja Wam, C-494/06 P, EU:C:2009:272, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika).

166 Lisaks tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et ELTL artikli 107 lõike 1 kohaldamise tingimuste hindamisel ei pea komisjon mitte tõendama abi tegelikku mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele ega konkurentsi tegelikku moonutamist, vaid üksnes uurima, kas need abimeetmed võivad mõjutada kaubandust ja moonutada konkurentsi (kohtuotsused, 29.4.2004, Itaalia *vs*. komisjon, C-372/97, EKL, EU:C:2004:234, punkt 44, ning 15.12.2005, Unicredito Italiano, C-148/04, EKL, EU:C:2005:774, punkt 54).

167 Abi tuleb lugeda siseturuga kokkusobimatuks kindlasti siis, kui see mõjutab või võib mõjutada ühendusesisest kaubandust ja moonutab siseturul konkurentsi (kohtuotsus Unicredito Italiano, punkt 166 eespool, EU:C:2005:774, punkt 55).

168 Käesolevas asjas märkis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 110, et sektor, kus Ellinikos Chrysos tegutseb, nimelt tsingi, vase, plii, kulla ja hõbeda kaevandamine, hõlmas tooteid, mis ringlesid suures osas siseturul, et kõnealuse tegevusega tegeleti 11 liikmesriigis, et abiga anti kõnealusele äriühingule eelis tema konkurentide ees ning et järelikult esines konkurentsi moonutamise oht ning mõjutati liikmesriikidevahelist kaubandust.

169 Kreeka Vabariigi argumendid, millega vaieldakse vastu asjaomase turu määratlusele, millest lähtus komisjon, ei võimalda aga selle järelduse põhjendusi ümber lükata. Nimelt on piisav, kui komisjon tõendab, et vaidlusalune abi mõjutab liikmesriikidevahelist kaubandust ning moonutab või ähvardab moonutada konkurentsi, ilma et oleks vaja piiritleda asjaomane turg (vt kohtuotsus, 15.6.2010, Mediaset *vs*. komisjon, T-177/07, EKL, EU:T:2010:233, punkt 146 ja seal viidatud kohtupraktika).

170 Mis puudutab Kreeka Vabariigi argumenti, et esimene abimeede väidetavalt soodustab konkurentsi, kuna Euroopa toorainete turul valitseb puudujääk, siis see tuleb tulemusetuse tõttu tagasi lükata. Isegi kui see osutuks tõeks, ei kaalu see asjaolu üle konkurentsi moonutamise ohtu, mis on tingitud selle meetme vastuvõtmise tõttu turul Ellinikos Chrysose seisundi tugevnemisest, kuna nagu on meelde tuletatud eespool punktides 166 ja 167, komisjonil puudub kohustus tõendada abi tegelikku mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele ning konkurentsi tegelikku moonutamist.

171 Kuigi maavarade kaevandamisel valitseb Euroopa turul puudujääk, saab Ellinikos Chrysos igal juhul konkurentsieelise teiste kaevandusettevõtjate ees, kuna siseturul konkureerib ta teiste kaevandusettevõtjatega, ilma et oleks vaja neid maavarasid importida.

172 Eespool toodut arvesse võttes tuleb esimese väite kolmas osa esimese abimeetme kohta põhjendamatuse tõttu tagasi lükata.

Teine abimeede

– Esimene väiteosa, et eelise olemasolu tingimuse hindamisel on tehtud viga (kohtuasjad T-233/11 ja T-262/11)

173 Hagejad väidavad, et vaidlusalusele müügile kohaldatud maksuvabastus oli väiksem kui riigiabi alampiir. Siinkohal arvutati esiteks võõrandamismaks lähtuvalt kõnealuse maa väärtuse valest alusest, nimelt 6 miljoni euro suurusest summast, mis oli 6 miljonit eurot, European Goldfieldsi poolt suvaliselt esitatud arv. Teiseks arvutati kaevandamisõiguste võõrandamise maks kaevandamisõiguste pelga väärtuse asemel lähtuvalt Cassandra kaevanduste koguväärtuse valest alusest vastuolus Kreeka kaevandusseadustiku artikli 173 lõikega 1, milles kõnealuse maksu arvutamise alusest välistatakse kaevanduste väärtus.

174 Ellinikos Chrysos lisab, et lähtuvalt asjaolust, et vaidlusalune leping ei olnud lõplik, ei tulnud tasuda võõrandamismaksu, sest lepingu artiklites 3 ja 4 oli ette nähtud omandaja kohustus koostada äriplaan, mida ei esitatud.

175 Komisjon lükkab need argumendid tagasi.

176 Kõigepealt tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on meede, millega riigi ametiasutused annavad teatud ettevõtjatele maksuvabastuse, mis ei too küll kaasa riiklike ressursside üleandmist, kuid asetab abisaajad soodsamasse majanduslikku olukorda kui teised maksumaksjad, riigiabi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses (kohtuotsused, 15.3.1994, Banco Exterior de España, C-387/92, EKL, EU:C:1994:100, punkt 14; 19.5.1999, Itaalia *vs.* komisjon, C-6/97, EKL, EU:C:1999:251, punkt 16, ning 22.6.2006, Belgia ja Forum 187 *vs.* komisjon, C-182/03 ja C-217/03, EKL, EU:C:2006:416, punkt 87).

177 Käesolevas asjas leidis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 118, et vaidlusaluselt müügilt tuli tasuda kaks maksu: esiteks maks Cassandra kaevanduste omandi ülemineku eest, mis vastavalt Kreeka kaevandusseadustikule oli nende kaevanduste müügihinnast 5%, ning teiseks maks kõnealuse maa omandi ülemineku eest, mis oli müügihinnast 7–9%.

178 Mis puudutab teist maksu, siis nagu on märgitud eespool punktides 125–132, ei ole hagejad tõendanud, et komisjon tegi kõnealuse maa väärtuse arvutamisel vigu. Seega ei ole ka vale nimetatud maksu summa, mis arvutati sel alusel ja mille suurus on 0,54 miljonit eurot (vt vaidlustatud otsuse põhjendus 124). Vastav summa ületab aga 100 000 euro suurust alampiiri vähese tähtsusega abi puhul, nagu see on ette nähtud komisjoni 12. jaanuari 2001. aasta määrusega (EÜ) nr 69/2001, mis käsitleb EÜ asutamislepingu artiklite 87 ja 88 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (EÜT L 10, lk 30; ELT eriväljaanne 08/02, lk 138), vaidlusaluse müügi ajal kehtinud redaktsioonis. Sellest ilmneb, et vaidlustatud otsuses ei ole riigiabi elemendi olemasolu osas tehtud vigu, mis puudutab erandit kohustusest tasuda maks nimetatud maa omandiõiguse üleandmise eest.

179 Vastavat järeldust ei sea kahtluse alla Kreeka Vabariigi argument, et kõnealust maad on võimatu kasutada muul otstarbel kui kaevandustegevus. Nagu on märgitud eespool punktis 126, tuleb asuda seisukohale, et sellel maal on endal täiendav väärtus võrreldes kõnealuste kaevanduste väärtusega ning selle müüki ei saa kõnealusest maksukohustusest vabastada.

180 Kuna eespool punktides 107–109 on tõdetud, et komisjon hindas viga tegemata Cassandra kaevanduste väärtust, siis tuleb samuti jõuda järeldusele, et vigu ei ole tehtud ka selle maksu summa arvutamisel, mis tuli tasuda nende kaevanduste omandi üleminekul ning mida Ellinikos Chrysos ei maksnud vaidlusaluse lepingu artikli 5 kolmanda lõigu ja artikli 9 lõike 5 alusel.

181 Niisugune maksuvabastus, mis on ette nähtud õigusnormiga, nimelt vaidlusaluse lepingu heaks kiitnud Kreeka seaduse nr 3220/2004 artikliga 52, kujutab endast riigile omistatavat meedet ning sisaldab samal ajal eelist nii vaidlusaluse müügi esemeks olevate varade omandaja jaoks kui ka ressursside kaotust riigieelarves.

182 Kuna Kreeka Vabariik viitab asjaolule, et Kreeka kaevandamisõiguse (Kreeka kaevandusseadustiku artikli 173 lõige 1) alusel saab maksustada üksnes „kaevandamisõiguste võõrandamist", siis tuleb see argument eespool punktis 137 viidatud kohtupraktika kohaselt tunnistada vastuvõetamatuks.

183 Samuti tuleb tagasi lükata Ellinikos Chrysose argument, mille kohaselt ei tulnud võõrandamismaksu tasuda seetõttu, et vaidlusalune leping ei olnud lõplik. Esiteks ei ilmne lepingu ühestki tingimusest, et leping oli ajutine või mittelõplik. Teiseks oli Ellinikos Chrysose viidatud tingimustes (lepingu artiklid 3 ja 4) ette nähtud vaid lepingu ülesütlemise klauslid, mis võimaldavad lepingu tagajärgede lõppemist, kuid mis ei takista nende tekkimist. Kolmandaks on lepingu artiklis 9 sõnaselgelt ette nähtud, et leping hakkab kehtima selle heaks kiitva seaduse avaldamisest Kreeka Vabariigi ametlikus väljaandes.

184 Eespool toodut arvesse võttes tuleb esimese väite esimene osa teise abimeetme kohta samuti tagasi lükata.

– Teine väiteosa, et valesti on hinnatud konkurentsimoonutuse olemasolu tingimust ning mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele (kohtuasi T-233/11)

185 Kreeka Vabariik vaidleb teise abimeetme osas vastu konkurentsi moonutamise ohu olemasolule, tuginedes sisuliselt argumentidele, mis esimese väite kolmandas osas esitati esimese abimeetme kohta.

186 Kuna teine abimeede on esimest abimeedet täiendav ning kuna viimase puhul tuleb konkurentsimoonutuse olemasolu ja liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise tingimus lugeda täidetuks, siis tuleb see tingimus teise abimeetme puhul täidetuks lugeda samadel põhjustel nagu need, mis on eespool punktides 165–172 toodud vastusena argumentidele, mis esitati esimest abimeedet puudutavas esimese väite kolmandas osas.

Teine väide, et määruse nr 659/1999 artikli 14 lõike 1 teist lauset on valesti tõlgendatud ja kohaldatud ning rikutud on proportsionaalsuse, lojaalse koostöö, õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet (kohtuasi T-233/11)

187 Kreeka Vabariik tuletab meelde määruse nr 659/1999 artikli 14 lõike 1 teise lause sõnastust ja komisjoni 7. juuni 2005. aasta dokumendi „Riigiabi tegevuskava. Vähem ja paremini suunatud riigiabi: riigiabireformi kava 2005–2009 (KOM(2005) 107 (lõplik))" sisu ning vaidleb vastu sellele, et komisjoni otsus abi tagasinõudmise kohustamise kohta on õiguspärane, põhjusel et komisjon ületas oma kaalutlusõiguse piire ning rikkus proportsionaalsuse, lojaalse koostöö ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet. Siinkohal ta toonitab, et kohustus tagasi nõuda 15,34 miljonit eurot võib peatada Kreeka 850 miljoni euro suuruse otseinvesteeringu, piirates tugevdamise asemel seeläbi majanduskasvu ja konkurentsi selle riigi jaoks suure majanduskriisi ajal. Komisjon tegi seega vea, kui ta kaalus konkurentsi moonutamise ohtu kõnealustes kaevandustes tegevuse jätkamisest tingitud soodsate tagajärgedega, rikkudes seeläbi eespool mainitud põhimõtteid.

188 Komisjon vaidleb nendele argumentidele vastu.

189 Kõigepealt tuleb meelde tuletada, et määruse nr 659/1999 artikli 14 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„Kui ebaseadusliku abi korral tehakse negatiivne otsus, nõuab komisjon, et kõnealune liikmesriik peab võtma kõik vajalikud meetmed, et abisaajalt abi tagasi saada […]. Komisjon ei nõua abi tagastamist, kui see on vastuolus liidu õiguse üldpõhimõttega."

190 Lisaks tuleb meenutada, et ebaseadusliku abi kõrvaldamine selle tagasinõudmise teel on abi ebaseaduslikkuse tuvastamise loogiline tagajärg, sest ebaseaduslikult antud abi tagasinõudmise eesmärk on taastada endine olukord, mis jätaks abisaaja ilma eelisest, millest ta tegelikult sai kasu võrreldes oma konkurentidega. Abi tagastamisega kaotab abisaaja eelise, mis tal oma konkurentide ees turul oli, ning abi andmisele eelnenud olukord on taastatud (vt selle kohta kohtuotsus, 29.3.2012, komisjon *vs.* Itaalia, C-243/10, EKL, EU:C:2012:182, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

191 Tagasinõudmise ülesandest tuleneb ka see, et üldjuhul, kui ei esine erakorralisi asjaolusid, ei saa komisjon vääralt kasutada oma kaalutlusõigust, kui ta nõuab, et liikmesriik ebaseadusliku abi tagasi nõuaks, kuna abi tagastamise eesmärk on üksnes taastada endine olukord (kohtuotsus, 9.9.2009, Diputación Foral de Álava jt *vs.* komisjon, T-227/01–T-229/01, T-265/01, T-266/01 ja T-270/01, EKL, EU:T:2009:315, punkt 373).

192 Esiteks, mis puudutab seisukohta, et rikutud on proportsionaalsuse põhimõtet, siis nimetatud põhimõttega tõepoolest nõutakse, et liidu institutsioonide tegevus ei ületaks piiri, mis on taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv ja vajalik, arvestades et kui on võimalik valida mitme sobiva meetme vahel, tuleb rakendada kõige vähem piiravat meedet (kohtuotsus Diputación Foral de Álava jt *vs.* komisjon, punkt 191 eespool, EU:T:2009:315, punkt 374).

193 Sellegipoolest ei saa ebaseaduslikult antud riigiabi tagasinõudmist eelneva olukorra taastamiseks üldjuhul pidada ebaproportsionaalseks meetmeks riigiabi käsitlevate aluslepingu sätete eesmärkide suhtes (vt kohtuotsus Diputación Foral de Álava jt *vs.* komisjon, punkt 191 eespool, EU:T:2009:315, punkt 372 ja seal viidatud kohtupraktika).

194 Käesoleval juhul tuleb tõdeda, et Kreeka Vabariik piirdub viitega proportsionaalsuse põhimõttele, ilma et ta selgitaks, mis ulatuses seda põhimõtet täpsemalt rikuti, ehkki eespool punktides 192 ja 193 meelde tuletatud põhimõtted eeldavad iseäranis veenvaid argumente. Seega tuleb etteheide vastuvõetamatuse tõttu tagasi lükata, arvestades kohtupraktikat, mille kohaselt on Üldkohtu 2. mai 1991. aasta kodukorra artikli 44 lõike 1 punktiga c nõutav „ülevaade fakti- ja õigusväidetest", kusjuures niisugune nõue kehtib ka väite põhjenduseks esitatud etteheidete suhtes (vt selle kohta kohtuotsus, 25.10.2012, Arbos *vs.* komisjon, T-161/06, EU:T:2012:573, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika), ning pelk tuginemine liidu õiguspõhimõttele, ilma et toodaks välja faktilised ja õiguslikud asjaolud, millel see väide põhineb, ei vasta kodukorra artikli 44 lõike 1 punkti c nõuetele (vt selle kohta kohtuotsus, 2.9.2009, El Morabit *vs.* nõukogu, T-37/07 ja T-323/07, EU:T:2009:296, punkt 27).

195 Teiseks, mis puudutab õiguspärase ootuse kaitse põhimõtte väidetavat rikkumist, siis väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on sellele põhimõttele õigus tugineda igal õigussubjektil, kelles liidu institutsioon on konkreetsete kinnitustega tekitanud põhjendatud lootusi (vt kohtuotsus, 21.7.2011, Alcoa Trasformazioni *vs.* komisjon, C-194/09 P, EKL, EU:C:2011:497, punkt 71 ja seal viidatud kohtupraktika). Selliseks kinnituseks on mis tahes vormis edastatud täpne teave, mis on tingimusteta ja kooskõlaline ning pärineb pädevatest ja usaldusväärsetest allikatest. Seevastu ametiasutuse antud konkreetsete kinnituste puudumisel ei saa keegi selle põhimõtte rikkumisele tugineda (vt kohtuotsus, 14.2.2006, TEA-CEGOS jt *vs.* komisjon, T-376/05 ja T-383/05, EKL, EU:T:2006:47, punkt 88 ja seal viidatud kohtupraktika).

196 Kõnealusest põhimõttest, mida määruse nr 659/1999 artikli 14 alusel spetsiaalselt kohaldatakse riigiabi kontrollimisel, tuleneb, et abisaaja õiguspärase ootuse kaitsele on võimalik tugineda tingimusel, kui talle on komisjoni konkreetse positiivse toiminguga esitatud piisavalt täpseid kinnitusi, mis võimaldavad tal asuda seisukohale, et meede ei kujuta endast riigiabi ELTL artikli 107 lõike 1 tähenduses (kohtuotsus, 30.11.2009, Prantsusmaa *vs.* komisjon, T-427/04 ja T-17/05, EKL, EU:T:2009:474, punkt 261). Seevastu juhul, kui komisjon ei ole talle teatatud meetme osas sõnaselgelt seisukohta avaldanud, ei tähenda institutsiooni vaikimine seda, et riigiabi ei saa tagasi nõuda põhjusel, et see läheks vastuollu

põhimõttega, et riigiabi saanud ettevõtjal tekkinud õiguspärane ootus vajab kaitset (vt selle kohta kohtuotsus, 11.11.2004, Demesa ja Territorio Histórico de Álava *vs.* komisjon, C-183/02 P ja C-187/02 P, EKL, EU:C:2004:701, punkt 44).

197 Muidugi ei saa välistada võimalust, et ebaseadusliku abi saaja tugineb erandlikele asjaoludele, mille põhjal võis tal põhjendatult tekkida õiguspärane ootus, et abi on seaduslik, ja vaidlustab sellest tulenevalt abi tagastamise (vt selle kohta kohtuotsused, 15.9.1998, BFM ja EFIM *vs.* komisjon, T-126/96 ja T-127/96, EKL, EU:T:1998:207, punkt 70; 5.8.2003, P & O European Ferries (Vizcaya) ja Diputación Foral de Vizcaya *vs.* komisjon, T-116/01 ja T-118/01, EKL, EU:T:2003:217, punktid 201 ja 204, ning Prantsusmaa *vs.* komisjon, punkt 196 eespool, EU:T:2009:474, punkt 263).

198 Seevastu liikmesriik, kelle ametiasutused on abi andmisel rikkunud ELTL artiklis 108 ette nähtud menetlusnorme, ei saa tugineda abisaajate õiguspärase ootuse kaitsele, et vabaneda kohustusest võtta meetmed, mis on vajalikud, et täita komisjoni otsust, millega teda kohustati abi tagasi nõudma. Vastava võimaluse möönmine tooks aga kaasa selle, et ELTL artiklite 107 ja 108 sätetelt võetakse igasugune kasulik mõju, kuna siseriiklikud ametiasutused võiksid tugineda oma õigusvastasele tegevusele, millega seaksid nad aluslepingu vastavate sätete alusel komisjon tehtud otsuste tõhususe ohtu (kohtuotsused, 20.9.1990, komisjon *vs.* Saksamaa, C-5/89, EKL, EU:C:1990:320, punkt 17, ja 1.4.2004, komisjon *vs.* Itaalia, C-99/02, EKL, EU:C:2004:207, punkt 20). Kõnealune liikmesriik ei saa samal eesmärgil samuti tugineda õiguskindluse põhimõttele (kohtuotsus, 14.9.1994, Hispaania *vs.* komisjon, C-278/92–C-280/92, EKL, EU:C:1994:325, punkt 76).

199 Nii puudub Kreeka Vabariigil abi tagasinõudmise vaidlustamisel õigus tugineda õiguspärase ootuse kaitse põhimõttele, kuna ta andis abi, rikkudes ELTL artiklis 108 ette nähtud menetlusnorme.

200 Kolmandaks, mis puudutab väidet lojaalse koostöö põhimõtte rikkumise kohta, siis ilmneb ELL artikli 4 lõikest 3, et kooskõlas selle põhimõttega abistavad liit ja liikmesriigid täielikus vastastikuses austuses üksteist aluslepingutest tulenevate ülesannete täitmisel.

201 Lojaalse koostöö põhimõttest on järeldatud, et liikmesriik, kes on ebaseadusliku abi tagasinõudmist kohustava otsuse adressaat, peab võtma kõik vajalikud meetmed, et kindlustada nimetatud otsuse täitmine, selleks et võlgnetavad summad tegelikult tagasi saada (vt selle kohta kohtuotsus, 29.3.2012, komisjon *vs.* Itaalia, C-243/10, EU:C:2012:182, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika). Kõnealusele põhimõttele ei saa seevastu tugineda, et vabastada liikmesriik abi tagasinõudmisest.

202 Nagu on meelde tuletatud eespool punktis 190, on ebaseadusliku abi kõrvaldamine selle tagasinõudmise teel abi ebaseaduslikkuse tuvastamise loogiline tagajärg, sest ebaseaduslikult antud abi tagasinõudmise eesmärk on taastada endine olukord. Lisaks peab komisjon juhul, kui ta tuvastab, et abi ei ole siseturuga kokkusobiv, määruse nr 659/1999 artiklist 14 tulenevalt kohustama liikmesriiki võtma kõik vajalikud meetmed ebaseadusliku abi tagasinõudmiseks, välja arvatud kui see läheb vastuollu liidu õiguse üldpõhimõttega. Peale selle on lojaalse koostöö kohustuse alusel, mis aluslepingu riigiabi käsitlevate sätete rakendamisel seob vastastikku komisjoni ja liikmesriike, asjaomasel liikmesriigil isegi kohustus arvutada täpne tagasinõutava abi summa (vt selle kohta kohtuotsus, 16.7.2014, Kreeka *vs.* komisjon, T-52/12, EU:T:2014:677, punkt 197 ja seal viidatud kohtupraktika).

203 Seega tuleb tõdeda, et Kreeka Vabariik ei saa tugineda lojaalse koostöö põhimõttele, et hoida kõrvale kohustusest võtta komisjoni niisuguse otsuse täitmiseks vajalikud meetmed, millega kohustatakse teda abi tagasi nõudma.

204 Lisaks ei saa Kreeka Vabariik käesoleva väite raames tugineda komisjoni 7. juuni 2005. aasta dokumendile „Riigiabi tegevuskava. Vähem ja paremini suunatud riigiabi: riigiabireformi kava 2005–2009”. Siinkohal piisab, kui tõdeda, nagu komisjon õigesti märgib, et nimetatud dokument on riigiabi valdkonnas komisjoni poliitika arendamisel vaid tegevuskava, mis ei saa olla talle siduv, kui ta kohaldab ELTL artiklit 107 ja instrumente, mis seda poliitikat konkreetselt ellu viivad, nagu

grupierandi määrused või määrused väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatele abi andmise kohta, piirkondliku investeerimisabi kohta või tööhõiveabi kohta, samuti ka komisjoni suunised ja raamistikud.

205 Peale selle, kuna Kreeka Vabariik viitab asjaolule, et ebaseadusliku abi võimalik tagasinõudmine võib viia otseinvesteeringust ilmajäämiseni riigis, tuleb tõdeda, et komisjon oleks võinud niisugust asjaolu – eeldusel, et see vastab tõele – arvesse võtta abi siseturuga kokkusobivuse hindamisel ELTL artikli 107 lõigete 2 ja 3 alusel või piirkondliku abi, keskkonnakaitse abi või tööhõiveabi andmise suuniste alusel. Siiski ei väida Kreeka Vabariik, et komisjon oleks neid sätteid rikkunud.

206 Eespool toodut arvesse võttes tuleb Kreeka Vabariigi esitatud teine väide tagasi lükata.

Kolmas väide, et ELTL artikli 296 rikkumist on põhjendatud ebapiisavalt ja vastuoluliselt (kohtuasi T-233/11)

207 Kreeka Vabariik kritiseerib vaidlustatud otsuse põhjendusi nelja põhipunkti osas.

208 Esiteks leiab Kreeka Vabariik, et vaidlustatud otsuse põhjendustes 105–107 põhjendas komisjon ebapiisavalt esimese abimeetme olemasolu, kuna ta ei selgitanud, millises ulatuses kujutasid Ellinikos Chrysose poolt otse TVX Hellasele üle kantud rangelt eraõiguslikud vahendid Kreeka riigi ressursside otsest või kaudset kaotust, mille võib viimasele süüks panna.

209 Teiseks kinnitab Kreeka Vabariik, et komisjon ei ole vaidlustatud otsuse põhjendustes 117 ja 123 piisavalt põhjendanud teise abimeetme olemasolu ja kaalutlusi, miks ta leidis, et tasuda tuleb nii maks Cassandra kaevanduste omandiõiguse ülemineku kui ka kõnealuse maa omandiõiguse ülemineku eest, selle asemel et tasutaks vaid esimesena nimetatud maks, ning jättis selles küsimuses iseenda seisukoha välja toomata.

210 Kolmandaks leiab Kreeka Vabariik, et komisjon ei selgitanud vaidlustatud otsuse põhjenduses 126, miks vähese tähtsuse reeglit ei saa kohaldada eraldi iga tema määratletud abimeetme puhul.

211 Neljandaks heidab Kreeka Vabariik komisjonile ette vastuolulisi ja ebatäpseid hinnanguid kaevanduste väärtuse hindamisel ja eksperdiarvamuses sisalduvate hinnangute valikulist arvesse võtmist, eeskätt mis puudutab:

— Olympiase kaevanduse negatiivset väärtust, tuginedes iseenda hinnangutele, mis on vastuolus teadusega ja deontoloogiaga, mis puudutab kaevanduste käitaja võimalust kaevandada või mitte lähtuvalt sellest, kas kulla hind on soodne või mitte (vaidlustatud otsuse põhjendus 69);

— nende kulude arvesse võtmata jätmist, mis hõlmavad töötajate ja keskkonnakaitset ning Stratoni kaevanduse suletuna hoidmist erinevalt sellest, mis ta tegi Olympiase kaevanduse puhul, kuigi need kaks kaevandust ei tegutsenud vaidlusaluse müügi ajal (vaidlustatud otsuse põhjendus 77);

— 1995. aasta müügihinna arvesse võtmist maa väärtuse arvutamiseks, mitte aga vaidlusaluse müügi koguhinna arvutamiseks (vaidlustatud otsuse põhjendused 54–57, 86 ja 87);

— asjakohase turu ja selle geograafilise ulatuse määratlemist, arvestades eristamist metallide ja kaevandustes tegelikult kaevandatavate maavarade vahel.

212 Komisjon vaidleb Kreeka Vabariigi argumentidele vastu.

213 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt sõltub ELTL artiklis 296 sätestatud põhjendamiskohustuse ulatus asjaomase õigusakti laadist ja selle vastuvõtmise kontekstist. Põhjendustest peavad selgelt ja üheselt mõistetavalt selguma õigusakti andnud institutsiooni arutluskäik, et võimaldada ühest küljest liidu kohtul teostada seaduslikkuse kontrolli ning teisest küljest huvitatud isikutel mõista võetud meetme põhjuseid, et oma õigusi kaitsta ja kindlaks teha, kas otsus on sisuliselt põhjendatud. Ei ole nõutud, et põhjendustes oleks täpsustatud kõiki asjakohaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, kuna akti põhjenduste vastavust ELTL artikli 296 nõuetele tuleb hinnata mitte ainult selle sõnastust, vaid ka konteksti ja kõiki asjaomast valdkonda reguleerivaid õigusnorme silmas pidades (kohtuotsused, 2.4.1998, komisjon *vs.* Sytraval ja Brink's France, C-367/95 P, EKL, EU:C:1998:154, punkt 63, ning 30.11.2011, Sniace *vs.* komisjon, T-238/09, EU:T:2011:705, punkt 37). Iseäranis ei ole komisjon kohustatud seisukohta võtma kõigi argumentide suhtes, mis huvitatud isikud on talle riigiabi kontrollimise menetluses esitanud. Piisab, kui ta toob välja otsuse ülesehituses olulist tähtsust omavad asjaolud ja õiguslikud kaalutlused (kohtuotsused, 1.7.2008, Chronopost ja La Poste *vs.* UFEX jt, C-341/06 P ja C-342/06 P, EKL, EU:C:2008:375, punkt 96, ning 3.3.2010, Freistaat Sachsen jt *vs.* komisjon, T-102/07 ja T-120/07, EKL, EU:T:2010:62, punkt 180).

214 Peale selle tuleb meelde tuletada, et põhjendamiskohustus on oluline menetlusnõue, mida tuleb eristada põhjenduste põhjendatusest, mis käsitleb vaidlusaluse akti sisulist õiguspärasust (kohtuotsus, 22.3.2001, Prantsusmaa *vs.* komisjon, C-17/99, EKL, EU:C:2001:178, punkt 35). Järelikult, kuna hagejate etteheidete eesmärk on kahtluse alla seada vaidlustatud otsuse põhjendatus kõnealustes punktides, mida on juba analüüsitud ka hagiavalduse esimese väite raames, tuleb need käesoleva väite osas lugeda asjakohatuteks (vt selle kohta kohtuotsus, 12.12.2006, Asociación de Estaciones de Servicio de Madrid ja Federación Catalana de Estaciones de Servicio *vs.* komisjon, T-95/03, EKL, EU:T:2006:385, punkt 107).

215 Seega esiteks püüab Kreeka Vabariik väitega, et vaidlustatud otsuse põhjendus 106 on ebapiisavalt põhjendatud, tegelikult vaidlustada komisjoni selle hinnangu põhjendusi, mis puudutavad tingimust, et abimeede on avalik ressurss ja riigile omistatav. Järelikult tuleb nimetatud argument käesoleva väite raames lugeda tulemusetuks. Igal juhul, nagu ilmneb eespool punktist 208, oli Kreeka Vabariigil võimalik saada teada võetud meetme põhjendusi, et tal oleks võimalik kaitsta oma õigusi ja kontrollida, kas otsus on nõuetekohaselt põhjendatud, ning nagu ilmneb eespool punktidest 146–156, oli Üldkohtul võimalik selles osas kontrollida vaidlustatud otsuse õiguspärasust. Eespool punktides 213 ja 214 toodud kohtupraktikat arvesse võttes tuleb jõuda järeldusele, et vaidlustatud otsus on selles osas piisavalt põhjendatud.

216 Teiseks, mis puudutab teise abimeetme olemasolu ja põhjusi, miks komisjon leidis, et tasuda tuleb nii maksu Cassandra kaevanduste omandiõiguse üleandmise kui ka maksu kõnealuse maa omandiõiguse üleandmise eest, siis tuleb märkida, et esiteks selgitas komisjon piisavalt põhjusi, miks kõnealust esimest maksu tuli tasuda, viidates vastavate kaevanduste positiivsele väärtusele vaidlusaluse müügi ajal.

217 Teiseks märkis komisjon vaidlustatud otsuse põhjenduses 123, et Kreeka Vabariik tunnistas, et kõikide maa müügitehingute suhtes kohaldatakse tõepoolest 7%–9% suurust maksu, sõltumata sellest, kas tegemist on ettevõtja või üksikisiku varaga. Samas põhjenduses aga täpsustas komisjon, et selles küsimuses sai ta kaks teineteisega vastuolus olevat teabekirja, millest ühe rahandusministeeriumilt (rahandusega tegelev asutus) ja teise keskkonnaministeeriumilt (kaevandusküsimustega tegelev asutus). Siiski selgitas komisjon, et ta juhtis samuti Kreeka ametivõimude tähelepanu niisugustele vastuoludele, ilma et ta oleks saanud lõplikku vastust. Seetõttu võttis komisjon arvesse tema valduses olevat teavet, eelkõige teabekirja rahandusministeeriumilt (rahandusega tegelev asutus), kes kinnitas, et vaidlusalust müüki maksustatakse niisuguse maksuga.

218 Eespool punktist 217 nähtub, et komisjoni kaalutlused, mille tulemusel eelistas ta üht maksumäära teisele, on selgelt tuletatavad vaidlustatud otsusest ning järelikult ei ole otsust ebapiisavalt põhjendatud.

219 Kolmandaks, mis puudutab vähese tähtsuse reegli kohaldatavust ühele kahest abimeetmest, seab Kreeka Vabariik tegelikult kahtluse alla vaidlustatud otsuse põhjendatuse selles osas, mida on juba analüüsitud eespool punktis 178. Käesoleva väite raames tuleb seega tagasi lükata Kreeka Vabariigi vastavad argumendid.

220 Neljandaks, mis puudutab väidetavaid vastuolulisi ja ebatäpseid seisukohti kaevanduste väärtuse hinnangu ja eksperdiarvamuse hinnangute väidetavalt valikulise arvesse võtmise kohta, siis käesoleva väite analüüsimisel ei ole tulemuslik Kreeka Vabariigi argument, milles seatakse kahtluse alla komisjoni hinnangu põhjendatus. Pealegi sai Kreeka Vabariik esiteks end selles osas kaitsta ning teiseks Üldkohus teostada kontrolli, nagu ilmneb eespool punktidest 105–109. Seega tuleb jõuda järeldusele, et vaidlustatud otsuse põhjendused 75 ja 76 on piisavalt põhjendatud.

221 Mis puudutab seisukohta, et vaidlustatud otsuses ei võetud väidetavalt arvesse Stratoni kaevanduse hoolduskulusid, siis on Kreeka Vabariigi argument vastuolus vastuväidetega, mille ta esitas Cassandra kaevanduste väärtuse arvutamise põhjendatusele ja mida on muu hulgas analüüsitud eespool punktides 100 ja 102, mistõttu tuleb see seisukoht käesoleva väite raames tulemusetuse tõttu tagasi lükata.

222 Mis puudutab 1995. aasta müügihinna arvessevõtmist, et arvutada kõnealuse maa väärtus, selle asemel et arvutada Cassandra kaevanduste koguhind, siis tuleb tõdeda, et selle argumendiga vaieldakse tegelikult vastu komisjoni hinnangu põhjendatusele, mille osas tuleb viidata eespool punktidele 90–109 ja 116–130, mistõttu on see argument käesoleva väite raames tulemusetu.

223 Lõpuks, mis puudutab konkurentsi ja liikmesriikidevahelise kaubanduse mõjutamise kriteeriumi, siis on Euroopa Kohus täpsustanud, et isegi juhul, kui riigiabi andmise tingimustest lähtudes võib järeldada, et see abi võib mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust ja kahjustada või ähvardada kahjustada konkurentsi, peab komisjon oma otsuse põhjendustes vähemalt need asjaolud ära tooma (kohtuotsused, 6.9.2006, Portugal *vs.* komisjon, C-88/03, EKL, EU:C:2006:511, punkt 89, ning komisjon *vs.* Itaalia ja Wam, punkt 165 eespool, EU:C:2009:272, punkt 49).

224 Siiski puudub komisjonil kohustus analüüsida abi saanud ettevõtja turuosa riigis või Euroopas, konkureerivate ettevõtjate seisundit turul või kõnealuste kaupade ja teenuste liikumist liikmesriikide vahel, kui komisjon toob välja, kuidas abi konkurentsi moonutab ja kaubandust liikmesriikide vahel mõjutab (vt selle kohta kohtuotsused, 30.4.1998, Vlaams Gewest *vs.* komisjon, T-214/95, EKL, EU:T:1998:77, punkt 67; 15.6.2005, Regione autonoma della Sardegna *vs.* komisjon, T-171/02, EKL, EU:T:2005:219, punkt 85, ning 6.9.2006, Itaalia ja Wam *vs.* komisjon, T-304/04 ja T-316/04, EU:T:2006:239, punkt 64).

225 Nagu eespool punktis 169 märgitud, puudus komisjonil kohustus üksikasjalikult analüüsida metalle, mida tegelikult toodeti või eksporditi vaidlusaluse müügi ajal, kuna selle kriteeriumi analüüsimisel piisab, kui tõendada ja põhjendada, et abi tugevdas abi saanud ettevõtja seisundit turul kavandatava tegevuse osas, mida komisjon tegigi vaidlustatud otsuse põhjenduses 110. Järelikult tuleb tõdeda, et vaidlustatud otsus on ka selles osas piisavalt põhjendatud.

226 Eespool toodud kaalutlusi arvestades tuleb käesolev väide tervikuna tagasi lükata.

Neljas väide, et rikutud on kaitseõigusi ja tema menetlusõigusi, kuritarvitatud on võimu ning rikutud on hea halduse põhimõtet ning erapooletu ja hoolsa uurimise kohustust (kohtuasi T-262/11)

227 Käesoleva väite esimeses etteheites leiab Ellinikos Chrysos, et rikutud on tema kaitseõigusi, nimelt õigust tutvuda toimikuga ja olla ära kuulatud, samuti Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 41, kuna avaldatud ei ole kaebaja isikut, mis on tema jaoks oluline asjaolu, et ette valmistada oma kaitse ning vaidlustada vastava kaebaja usaldusväärsus ja õigustatud huvi.

228 Teises etteheites ei nõustu Ellinikos Chrysos sellega, et haldusmenetluses tunnistati Kreeka kaevandustegevuse seirekeskus huvitatud pooleks, nagu see on defineeritud määruse nr 659/1999 artikli 1 punktis h ja väljakujunenud kohtupraktikas, kuigi sellel organisatsioonil puudub oma huvi, mida oleks abi andmisel võidud riivata.

229 Kolmandas etteheites leiab Ellinikos Chrysos, et komisjon on kuritarvitanud võimu ning rikkunud hea halduse põhimõtet ja kohustust viia läbi hoolas ja erapooletu uurimine, kuna komisjon kasutas valikulist, osalist ja meelevaldset meetodit, kui ta analüüsis poolte argumente, moonutades neid argumente ja jättes asjaolud tähelepanuta. Oma argumentide põhjendamiseks viitab ta pressiteatele, mille komisjon avaldas 23. veebruaril 2011 ning milles viimane kinnitas, et otsus riigiabi olemasolu tuvastamise kohta põhineb eksperdiarvamusel, millega hinnati Cassandra kaevanduste väärtuseks 25 miljonit eurot ning see summa vastas komisjoni enda antud hinnangule. Komisjon parandas pressiteate algteksti, ilma et ta oleks selleks eraldi paranduse vormistanud. Lisaks viidi haldusmenetlus läbi nõudeid rikkudes ning vastuolus hoolsa ja erapooletu uurimise kohustusega, kuna vaatamata toimikus sisalduvatele piisavatele tõenditele, jäeti tähelepanuta võõrandatud vara tegelik väärtus.

230 Komisjon vaidleb nendele etteheidetele vastu.

231 Tuleb toonitada, et mitte ükski riigiabi kontrollimist reguleeriv menetlusnorm ei anna abisaajale erilist rolli võrreldes teiste huvitatud isikutega. Lisaks ei ole riigiabi kontrollimise menetlus niisugune, mis oleks algatatud abi saanud isiku „vastu”, mis annaks viimasele õiguse tugineda nii ulatuslikele õigustele nagu kaitseõigused kui sellised. Kuigi abisaajal ei ole menetlusosalise seisundit, on tal kohtupraktika kohaselt siiski teatud menetlusõigused, mis võimaldavad tal esitada komisjonile teavet ja teha teatavaks oma argumendid (kohtuotsus Scott *vs.* komisjon, punkt 130 eespool, EU:T:2003:113, punkt 54).

232 Kohtupraktikaga antakse huvitatud isikule põhiliselt komisjoni jaoks teabeallika roll ELTL artikli 108 lõike 2 alusel algatatud haldusmenetluses (kohtuotsused, 22.10.1996, Skibsværftsforeningen jt *vs.* komisjon, T-266/94, EKL, EU:T:1996:153, punkt 256, ning 25.6.1998, British Airways jt *vs.* komisjon, T-371/94 ja T-394/94, EKL, EU:T:1998:140, punkt 59).

233 Ellinikos Chrysosel kui kõnealuste meetmete puhul abisaajal paluti esitada oma märkused ning tal oli võimalik teha teatavaks oma seisukohad komisjoni ja asjaomase liikmesriigi kaalutluste suhtes, samuti esitada komisjonile teavet, mida nõuetekohaselt võeti haldusmenetluses arvesse. Seega tuleb tõdeda, et komisjon on käesolevas asjas neid menetluslikke tagatisi täielikult järginud.

234 Mis puudutab esimest etteheidet kaebaja isiku avalikustamata jätmise kohta, siis tuleb märkida, et nagu komisjon õigesti toonitab, ei ole ühtki õigusnormi, mis paneks talle kohustuse huvitatud pooltele avalikustada kaebaja isik või muu teabeallikas. Nii puudub Ellinikos Chrysosel siinkohal alus heita komisjonile ette menetlusnormi rikkumist.

235 Mis puudutab teist etteheidet, et haldusmenetluses tunnistati Kreeka kaevandustegevuse seirekeskus huvitatud pooleks, siis tuleb see etteheide lugeda tulemusetuks. Vastava organisatsiooni lugemine huvitatud pooleks tuleneb aga otseselt ELTL artikli 108 lõikest 2 ning käesolevas menetluses ei mõjuta see Ellinikos Chrysose menetluslikku seisundit ega tema menetlusõigusi.

236 Mis puudutab kolmandat etteheidet, et väidetavalt on komisjon kuritarvitanud võimu ning rikkunud hea halduse põhimõtet ja kohustust viia läbi hoolas ja erapooletu uurimine, siis tuleb esiteks tõdeda, et Ellinikos Chrysos ei ole oma argumentidega, mis ei ole piisavalt üksikasjalikud, suutnud tõendada, et komisjon rikkus oma hoolsuskohustust ning hea halduse põhimõtet. Sisulise analüüsi käigus ilmneb kohtuasjas, et komisjon tegutses nõuetekohaselt, kui ta hindas vaidlusaluse müügi esemeks oleva kogu vara väärtust, kohaldas eraõigusliku investori põhimõtet ning kasutas kogu tema käsutuses olevat teavet, et täita oma kohustust, mis seisneb nimetatud väärtuse nõuetekohases hindamises.

237 Teiseks, mis puudutab väidetavat komisjonipoolset võimu kuritarvitamist, siis tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on õigusakti puhul võimu kuritarvitamisega tegemist vaid siis, kui objektiivsete, asjakohaste ja ühtelangevate tõendite põhjal selgub, et õigusakt on vastu võetud eranditult või peamiselt muude eesmärkide saavutamiseks kui need, mille jaoks asjaomased volitused anti, või konkreetse juhtumi lahendamiseks aluslepingus spetsiaalselt ette nähtud menetluse vältimiseks (vt kohtuotsus, 4.12.2013, komisjon *vs.* nõukogu, C-121/10, EKL, EU:C:2013:784, punkt 81 ja seal viidatud kohtupraktika).

238 Ellinikos Chrysose väited siinkohal on aga väga üldised ning tõendamata. Sisuliselt piirdub ta viitega veale, mis sisaldub komisjoni poolt 23. veebruaril 2011 avaldatud pressiteates ning mille komisjon tema kinnitusel parandas pärast temapoolset palvet. Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et eespool punktis 237 viidatud kohtupraktikas toodud tingimused ei ole käesoleval juhul ilmselgelt täidetud.

239 Järelikult tuleb neljas väide põhjendamatuse tõttu tagasi lükata ning jätta mõlemad hagiavaldused tervikuna rahuldamata.

Kohtukulud

240 Vastavalt kodukorra artikli 134 lõikele 1 on kohtuvaidluse kaotanud pool kohustatud hüvitama kohtukulud, kui vastaspool on seda nõudnud. Kuna kohtuotsus on tehtud hagejate kahjuks, jäetakse kohtukulud vastavalt komisjoni nõuetele hagejate kanda.

Esitatud põhjendustest lähtudes

ÜLDKOHUS (neljas koda)

otsustab:

1. Liita kohtuasjad T-233/11 ja T-262/11 kohtuotsuse huvides.

2. Jätta hagiavaldused rahuldamata.

3. Mõista kohtuasjas T-233/11 Euroopa Komisjoni kohtukulud välja Kreeka Vabariigilt ja jätta viimase kohtukulud tema enda kanda.

4. Mõista kohtuasjas T-262/11 komisjoni kohtukulud välja Ellinikos Chrysos AE Metalleion kai Viomichanias Chrysoult ning jätta viimase kohtukulud tema enda kanda.

Prek Labucka Kreuschitz

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 9. detsembril 2015 Luxembourgis.

Allkirjad

Sisukord

Vaidluse taust 1

1. Asjaolud 1

2. Asjakohased lepingutingimused 2

3. Haldusmenetlus 4

4. Vaidlustatud otsus 5

Menetlus ja poolte nõuded 6

Õiguslik käsitlus 8

1. Vastuvõetavus 8

2. Sisulised küsimused 9

Tühistamisväidete kokkuvõte 9

Esimene väide, et ELTL artikli 107 lõiget 1 ja artikli 108 lõiget 2 on tõlgendatud ja kohaldatud valesti ning abi olemasolu puudutavate asjaolude hindamisel on tehtud palju vigu (kohtuasjad T-233/11 ja T-262/11) 10

Esimene abimeede 10

– Sissejuhatavad märkused 10

– Teine väiteosa, mis puudutab eelise olemasolu tingimuse vale hindamist 10

– Esimene väiteosa, et riigi ressursside kasutamise tingimuse hindamisel on tehtud viga 21

– Kolmas väiteosa, et viga on tehtud konkurentsimoonutuse olemasolu tingimuse ja mõju hindamisel liikmesriikidevahelisele kaubandusele (kohtuasi T-233/11) 23

Teine abimeede 25

– Esimene väiteosa, et eelise olemasolu tingimuse hindamisel on tehtud viga (kohtuasjad T-233/11 ja T-262/11) 25

– Teine väiteosa, et valesti on hinnatud konkurentsimoonutuse olemasolu tingimust ning mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele (kohtuasi T-233/11) 26

Teine väide, et määruse nr 659/1999 artikli 14 lõike 1 teist lauset on valesti tõlgendatud ja kohaldatud ning rikutud on proportsionaalsuse, lojaalse koostöö, õiguskindluse ja õiguspärase ootuse kaitse põhimõtet (kohtuasi T-233/11) 26

Kolmas väide, et ELTL artikli 296 rikkumist on põhjendatud ebapiisavalt ja vastuoluliselt (kohtuasi T-233/11) 29

Neljas väide, et rikutud on kaitseõigusi ja tema menetlusõigusi, kuritarvitatud on võimu ning rikutud on hea halduse põhimõtet ning erapooletu ja hoolsa uurimise kohustust (kohtuasi T-262/11) 31

Kohtukulud 33